

ΕΙΣΑΓΩΓΗ: Τεχνικό δίκαιο

Λέξεις - κλειδιά

- Τεχνικό Δίκαιο
- Έντεχνο Δίκαιο (Δίκαιο της Τέχνης)
- Τεχνικός Ασφαλείας
- Γιατρός Εργασίας
- Ηθική ανεξαρτησία
- Απόρρητο (Επιχειρησιακό / Ιατρικό)
- Κατηγορίες κλάδων οικονομικής δραστηριότητας
- Συντονιστές σε θέματα ασφάλειας και υγείας
- Σχέδιο Ασφάλειας και Υγείας (Σ.Α.Υ.)
- Φάκελος Ασφάλειας και Υγείας (Φ.Α.Υ.)

Η μείζων διάκριση που γίνεται στο δίκαιο είναι σε δημόσιο και ιδιωτικό, κριτήριο της οποίας μπορεί να θεωρηθεί η άσκηση δημόσιας εξουσίας. Όταν δηλαδή το Κράτος ή ένα άλλο δημόσιο νομικό πρόσωπο συμπεριφέρεται κυριαρχικά, δηλώνοντας τη βούλησή του μονομερώς ή, εφόσον πρόκειται για σύμβαση, με τρόπο υπέρτερο σε σχέση με τη βούληση του αντισυμβαλλομένου του, δημιουργείται μία έννομη σχέση του δημοσίου δικαίου, για παράδειγμα η φοροδοτική υποχρέωση του φορολογουμένου έναντι του Κράτους.

Αντίθετα, όταν τα υποκείμενα μίας έννομης σχέσης είναι ιδιώτες ή και δημόσιο νομικό πρόσωπο που στη συγκεκριμένη περίπτωση επιλέγει να μην ασκήσει την προαναφερθείσα εξουσία της επιβολής, αυτή υπάγεται στους κανόνες του ιδιωτικού δικαίου. Άρα, το κοινό δίκαιο των συναλλακτικών και γενικότερα των βιοτικών σχέσεων είναι το ιδιωτικό, προς το οποίο αντιδιαστέλλονται οι εξαιρετικού χαρακτήρα ρυθμίσεις του δημοσίου δικαίου, οι οποίοι διασφαλίζουν με τρόπο προνομιακό τα κρατικά συμφέροντα αν και δεν απουσιάζουν και εκείνοι οι κανόνες που προστατεύουν τον ιδιώτη έναντι της εξουσίας.

Αν θεωρείται αδόκιμη η μνεία δικαίου συγκεκριμένου τεχνικού μέσου, μπορεί να γίνεται λόγος για τους ειδικούς κανόνες της νομοθεσίας για αυτό.

Πλην όμως, θα μπορούσε να υιοθετηθεί μία ευρύτερη θεώρηση με την οποία να γίνεται λόγος για δίκαιο παρά για νομοθεσία. Μάλιστα, δεν είναι αδόκιμο κάτι τέτοιο δεδομένου ότι ο όρος χρησιμοποιείται στο κατασκευαστικό πεδίο, ιδίως για να δηλωθεί το Δίκαιο Δημοσίων Έργων. Ο όρος αυτός είναι γενικός και επομένως, όσο και αν επικεντρώνεται στην κείμενη νομοθεσία, καλύπτει σφαιρικά την παραγωγή και εφαρμογή των οικείων κανόνων. Έτσι, ενσωματώνονται στοιχεία όπως τυχόν νομικά έθιμα, η ερμηνεία των κανόνων από τη Δημόσια Διοίκηση και η νομολογία των δικαστηρίων και των ανεξάρτητων διοικητικών αρχών.

Άρα, μπορεί να χρησιμοποιείται στην επιστήμη ο όρος «Τεχνικό Δίκαιο», όπως γίνεται και για τους επιμέρους κλάδους του.

1. Η φυσιογνωμία του τεχνικού δικαίου

Το τεχνικό δίκαιο αποτελεί μία σπουδαία περιοχή του νομικού φαινομένου, η οποία παρουσιάζει κυρίως τα εξής ιδιαίτερα χαρακτηριστικά:

α. Ο ιστορικός χαρακτήρας

Πρόκειται για ρυθμίσεις, μερικές από τις οποίες έχουν τις ρίζες τους στο νομικό σύστημα των αρχαίων χρόνων. Πράγματι, καθώς η τεχνική είναι σύμφυτη με τον υλικό πολιτισμό, διέπει την εξέλιξη του πολιτισμού από την αρχαιότητα και δεν θα μπορούσε να μην υπαχθεί σε νομικές ρυθμίσεις.

Ειδικότερα, μόνο όταν ο άνθρωπος κατάφερε να απελευθερωθεί από την υποδούλωσή του στην κυνηγετική και αλιευτική οικονομία, μπόρεσε να αναπτύξει κάποια μορφή πολιτισμού και συνεπώς και την αρχιτεκτονική. Η απελευθέρωση αυτή, που ήταν η πρώτη επανάσταση της ιστορίας του, ξεκίνησε στις μεγάλες παραποτάμιες κοιλάδες και στα δέλτα των ποταμών, εκεί όπου το σκουρόχρωμο χόμα των προσχώσεων ήταν γόνιμο και τα καλάμια αποτελούσαν ένα πρόσφορο δομικό υλικό¹. Η γεωργική επανάσταση οδήγησε και στη δημιουργία του

1. Ρ. Φυρνώ - Τζόρνταν, *Ιστορία της Αρχιτεκτονικής*, Εκδόσεις υποδομή Αθήνα 1981, σσ. 11-12.

δικαίου σε γραπτή μορφή. Το πρώτο δίκαιο που αφορούσε τη διαμοίραση των αγαθών στην κοινωνία αυτής της τεχνολογικής περιόδου θεσπίστηκε στη Μεσοποταμία, στο σημερινό Ιράκ. Πρόκειται για τον κώδικα του Χαμουραμί, η φήμη του οποίου το έκανε για περισσότερα από 2.000 χρόνια βάση της νομοθεσίας των λαών της Μέσης Ανατολής².

Εξάλλου, επισημαίνεται ότι το Δίκαιο Δημοσίων Έργων έχει μεγάλη ελληνική παράδοση³. Η αποστράγγιση της λίμνης Πτεχών, κοντά στην Ερέτρια της Εύβοιας αποτέλεσε αντικείμενο σύμβασης παραχώρησης δημοσίου έργου με το σύστημα της αυτοχρηματοδότησης, η οποία εξασφαλίστηκε από τον εργολάβο με την παραχώρηση του δικαιώματος καλλιέργειας των εκτάσεων που θα προέκυπταν για μία δεκαετία. Τα κίνητρα που δόθηκαν για το έργο αυτό, στο οποίο συνεργάστηκαν περισσότερες από δέκα πόλεις - κράτη, ήταν ότι τα εισαγόμενα υλικά για την κατασκευή του ήταν ελεύθερα δασμών, οι ξένοι εργάτες εργάζονταν ελεύθερα και τα παραγόμενα προϊόντα ήταν ελεύθερα φόρων. Οι ρυθμίσεις για τη δασμολογική και φορολογική ατέλεια και την ελευθερία παροχής υπηρεσιών αλλοδαπών ηχούν επίκαιρες αλλά υιοθετήθηκαν στα μέσα του τέταρτου αιώνα π.Χ. στην Ελλάδα. Πρόκειται για την πρώτη γνωστή σύμβαση κατασκευής δημοσίου έργου με τη συνεργασία περισσότερων κρατών και μάλιστα με το σύστημα της παραχώρησης⁴.

Αντίστοιχα, αν ο Χαιρεφάνης παραδίδεται ως ο πρώτος εργολάβος που ανέλαβε με δημόσια σύμβαση την κατασκευή και εκμετάλλευση ενός έργου, ο Ιππόδαμος θεωρείται ως ο πρώτος ρυμοτόμος. Στο μεγάλο αυτό αρχιτέκτονα και πολεοδομό της κλασικής αρχαιότητας ο Περικλής ανέθεσε την αναδόμηση του Πειραιά και του λιμανιού του. Ο μεγαλοφυής Μιλήσιος ανασυγκρότησε το επίνειο της Αθήνας καθιστώντας το ωραιότερο και από αυτήν, εφαρμόζοντας ένα σχέδιο

2. Χ. Μπαντάουη, *Ο Κώδικας του Χαμουραμί in Η ιστορία του δικαίου*, Ελευθεροτυπία 2 Μαΐου 2003, Ιστορικά 183, σ. 10.

3. Α. Μανιάτης, *Δίκαιο Δημοσίων Έργων*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα - Κομοτηνή 2005, σ. 244.

4. Α. Τζίκα - Χατζοπούλου, *Κατασκευή Δημοσίων Έργων. Εθνική και Κοινοτική Νομοθεσία. Νομολογία - Σχόλια*, Έκδοση Παπασωτηρίου, Αθήνα 1994, σ. 511.

το οποίο η Ιστορία της Πολεοδομίας αναφέρει ως «Ιπποδάμειον τρόπον»⁵. Έχει παραλληλιστεί η ταξινομημένη αυτή διαίρεση του Πειραιά με σκακιέρα ενώ οι αρχαιοελληνικές πόλεις, και η Αθήνα, κατά κανόνα δεν διακρίνονταν από πολεοδομική ευταξία. Ένα ακόμη αξιοσημείωτο στοιχείο στην περίπτωση του «Φειδία της Πολεοδομίας», τυπικό για το γεγονός ότι παλαιότερα δεν υπήρχε η αυστηρή διάκριση των επιστημών όπως σήμερα, είναι ότι ασχολήθηκε και με το πολιτειακό ζήτημα όντας εισηγητής σχετικού συστήματος.

Εξάλλου, οι Αθηναίοι είχαν καθορίσει «Βιομηχανική Ζώνη», με την έννοια ότι οι ρυπαίνουσες «βιομηχανίες» εγκαθίσταντο υποχρεωτικά μακριά από το άστυ, ανάλογα με τον κλάδο τους και μόνο για την κεραμική και αγγειοπλαστική επιτρεπόταν η ίδρυσή τους στον Κεραμικό⁶. Είναι πράγματι εντυπωσιακό ότι η βόρεια αυτή συνοικία της Αθήνας συνδέεται ετυμολογικά με την ασκούμενη τέχνη της κεραμικής.

Αυτό που έγινε με τη γλυπτική, το δράμα, τους νόμους και τη φιλοσοφία επαναλήφθηκε και με την αρχιτεκτονική: αναζητήθηκε η τελειότητα, μέσα σε αυστηρά καθορισμένα πλαίσια. Οι αρχαίοι Έλληνες διέπρεψαν σε πολλούς τομείς, και μάλιστα και ως μηχανικοί⁷.

Ενδεικτικά μπορεί να αναφερθεί ότι το υδραυλικό σύστημα της αποχετεύσεως των ομβρίων υδάτων των μινωικών ανακτόρων είναι το τελειότερο της αρχαίας ιστορίας⁸. Επιπροσθέτως, είναι αξιομνημόνευτο το μεγαλύτερο τεχνικό έργο της μυκηναϊκής περιόδου, η αποστράγγιση της λίμνης της Κωπαΐδας από τους Μινύες του Ορχομενού γύρω στο 1.400 π.Χ.⁹.

Εξάλλου, οι Έλληνες δεν αποτέλεσαν ναυτικό λαό μόνο με την έννοια ότι εμπορεύονταν αρκετά, φθάνοντας μέχρι την Ισπανία στη

5. Π. Κυριακόπουλος, *Τεχνική Νομοθεσία*, Σύγχρονη Εκδοτική Αθήνα 2001, σσ. 3-4.

6. Π. Κυριακόπουλος, *Αρχαίο ελληνικό δίκαιο*, Σύγχρονη Εκδοτική Αθήνα, σ. 418.

7. Contra P. Φυρνώ - Τζόρνταν, *Ιστορία της Αρχιτεκτονικής*, Εκδόσεις υποδομή Αθήνα 1981, σ. 36.

8. Δ. Κούτουλας, *Οι χαμένες γνώσεις των αρχαίων Ελλήνων*, Νέα θέσις Αθήνα 1998, σ. 102.

9. Δ. Κούτουλας, *Οι χαμένες γνώσεις των αρχαίων Ελλήνων*, Νέα θέσις Αθήνα 1998, σσ. 111-113.

Δύση και μέχρι τον Εύξεινο Πόντο στην Ανατολή¹⁰. Έχοντας τελειοποιήσει τη ναυπηγική τέχνη, επέδειξαν μία σημαντική παρουσία στις θάλασσες του τότε γνωστού κόσμου. Το φιλομαθές αυτό έθνος δεν ασχολήθηκε με τη ναυτιλία αποκλειστικά για την εμπορία αλλά και για τη θεωρία, μελετώντας τη φύση και τις ανθρώπινες κοινωνίες πέρα από τη μητροπολιτική Ελλάδα.

β. Ο θεμελιώδης χαρακτήρας

Πρόκειται για ρυθμίσεις οι οποίες αποτελούν τη βάση των κοινωνικών και οικονομικών πτυχών της ανθρώπινης συμβίωσης. Θα ήταν ίσως αδύνατη η λειτουργία μίας Πολιτείας χωρίς την παραγωγή και εφαρμογή κανόνων για καίρια ζητήματα όπως η εκτέλεση δημοσίων έργων. Το θεμελιώδες του δικαίου αυτού έχει μία τυπική διάσταση, καθώς στοιχεία του ενυπάρχουν στο ίδιο το Σύνταγμα που αποτελεί τη βάση του νομικού συστήματος μίας χώρας λόγω της ιεραρχίας των πηγών του δικαίου, και μία ουσιαστική, η οποία αφορά τη σπουδαιότητα του περιεχομένου του. Ο ίδιος ο τεχνικός χαρακτήρας μίας κατασκευής συνεπάγεται τη λήψη υπόψη ορισμένων βασικών προδιαγραφών. Η τήρηση αυτών των κανόνων είναι τόσο σημαντική που κατέστη νομικά δεσμευτική.

Ο θεμελιώδης χαρακτήρας του τεχνικού δικαίου συνδέεται και με τα προαναφερθέντα για τον ιστορικό του χαρακτήρα, ιδίως όσον αφορά την ιδιοφυία του ελληνικού πολιτισμού. Για παράδειγμα, δεν είναι τυχαίο ότι η κατασκευή του Οίκου αποτελεί συστατικό στοιχείο, ήδη σε ετυμολογικό επίπεδο, ενός από τους κεντρικούς θεσμούς του ιδιωτικού δικαίου, δηλαδή της Οικογένειας. Πιο εντυπωσιακή είναι η λειτουργία που επιτελεί ο χώρος της Αγοράς, που διαθέτει μία αξιοπρόσεκτη πολυσημία. Πράγματι, αυτό που διαφοροποιούσε έναν Έλληνα από έναν Πέρση ήταν η σχέση του με την Αγορά καθώς για αυτόν δεν σήμαινε μόνο τον οργανωμένο τρόπο των οικονομικών συναλλαγών αλλά και ένα βήμα δημοσίου διαλόγου. Η αγόρευση προέρχεται από την αγορά, η οποία αποτελούσε στη δημοκρατική πόλη - κράτος τον τόπο των πολιτικών ζυμώσεων.

10. Contra P. Φυρνών - Τζόρνταν, *Ιστορία της Αρχιτεκτονικής*, Εκδόσεις υποδομή Αθήνα 1981, σ. 36.

Άρα, η βασική φυσιογνωμία του τεχνικού δικαίου εμπεριέχει μία δυναμική που σαρώνει το παλιό και το νέο, το ιδιωτικό και το δημόσιο.
γ. Ο συγγενής χαρακτήρας με το δίκαιο της τέχνης

Σύστοιχη με το θεμελιώδη χαρακτήρα του εξεταζόμενου δικαίου της τεχνικής είναι η εν δυνάμει καλλιτεχνική του φυσιογνωμία. Η τέχνη αποτελεί ένα αγαθό που προστατεύεται ειδικά στο ισχύον Σύνταγμα και ειδικότερα στη διάταξη της παρ. 1 του άρ. 16, κατά την οποία η τέχνη είναι ελεύθερη και η ανάπτυξη και προαγωγή της αποτελεί υποχρέωση του κράτους.

Τέχνη, κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, είναι κάθε δημιουργική έκφραση της ανθρώπινης φαντασίας. Δεν υπόκειται ούτε γενικά ούτε συγκεκριμένα στον κρατικό ορισμό και χαρακτηρισμό αλλά μόνο όταν το κράτος θέλει να προστατεύσει, να ενισχύσει ή να προωθήσει την τέχνη είναι αναπόφευκτος και συνταγματικά θεμιτός ο χαρακτηρισμός ή μη ενός έργου ως έργου τέχνης¹¹.

Επομένως, η τέχνη με την έννοια αυτή δεν ταυτίζεται με την τεχνική καθώς υπάρχουν καλές τέχνες, όπως η ποίηση, που δεν αποτελεί κατασκευή ή άλλη παραπλήσια επέμβαση σε ένα τεχνικό δημιούργημα. Αντίθετα, ένα τεχνικό έργο μπορεί όχι απλώς να εξυπηρετεί τον πρακτικό σκοπό για τον οποίο αποφασίστηκε η δημιουργία του αλλά να εμπεριέχει και καλλιτεχνικά στοιχεία. Κλασικό παράδειγμα σημείου τομής αυτών των δύο επάλληλων περιοχών της ανθρώπινης δημιουργίας είναι η καλή τέχνη της αρχιτεκτονικής, η οποία μάλιστα έχει την ιδιαιτερότητα ότι είναι ταγμένη να υπηρετεί τις ανάγκες της κοινωνίας στην οποία εντάσσεται. Ειδικότερα, παρατηρείται ότι ο ζωγράφος, ο ποιητής, ο συνθέτης ή ο γλύπτης – αν και είναι αναπόφευκτα παιδί της εποχής του και υπηρετεί τη γενιά του – μπορεί ως ένα σημείο να αποσυρθεί σε κάποιο είδος «δικού του κόσμου» ενώ αυτό δεν ισχύει ποτέ με τον αρχιτέκτονα¹².

Είναι αξιοσημείωτο ότι κατά τη γερμανική νομολογία η καλλιτε-

11. Π. Δαγτόγλου, *Συνταγματικό Δίκαιο. Ατομικά Δικαιώματα Α'*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα - Κομοτηνή 1991, σ. 662.

12. Ρ. Φυρνώ - Τζόρνταν, *Ιστορία της Αρχιτεκτονικής*, Εκδόσεις υποδομή Αθήνα 1981, σ. 10.

χνική δημιουργία δεν είναι μόνο στοχασμός αλλά και έκφραση της ατομικής προσωπικότητας του καλλιτέχνη. Μέσω αυτής συντελείται μία ιδιαίτερη μορφή διαπροσωπικής επικοινωνίας, η οποία σε αντίθεση με την τεχνική, που σε τελική ανάλυση ενδιαφέρει αποκλειστικά το χρήστη της, αφορά και το δημιουργό της καθώς κάθε καλλιτέχνης εκφράζεται προσωπικά με το έργο που απευθύνει στο κοινό, επιδιώκοντας να το επηρεάσει¹³.

Αν και η συνταγματική διάταξη δεν υπάγει την ελευθερία της τέχνης σε κανένα είδος περιορισμών, και ο καλλιτέχνης ζει σε μία κοινωνία με νομικές ρυθμίσεις. Επομένως οι γενικοί περιορισμοί των νόμων ισχύουν και για τους δημιουργούς έργων τέχνης, για παράδειγμα ο αρχιτέκτονας δεν απαλλάσσεται από την ανάγκη άδειας δομήσεως με μόνη την επίκληση δημιουργίας έργου τέχνης, δηλαδή δυνάμει του «έντεχνου» δικαίου.

δ. *Ο ρυθμιστικός χαρακτήρας της Πληροφορικής και των Τηλεπικοινωνιών*

Η ατμομηχανή και το αυτοκίνητο μεταρρύθμισαν την κοινωνία αλλά κανείς δεν αναφέρεται σε δίκαιο της ατμομηχανής ή του αυτοκινήτου¹⁴. Είναι αξιοσημείωτο ότι επιχειρείται μία αντίστιξη μεταξύ σύγχρονων εκφάνσεων της τεχνολογίας όπως ο κυβερνοχώρος, με παραδοσιακές, σαν τον ατμό. Παρατηρείται ότι στο διαδίκτυο – όχι μόνο με αυτό αλλά και μέσα σε αυτό – διαμορφώνονται ανθρώπινες σχέσεις και κατά συνέπεια έννομες σχέσεις. Αντίστοιχα, ο ατμός καθαυτός δεν υπήρξε αυτοτελές αντικείμενο συναλλαγής, άρα και αντικείμενο δικαίου, ενώ η πληροφορία είναι. Έτσι, η ειδοποιός διαφορά των νέων τεχνολογιών της κοινωνίας της πληροφορίας έγκειται στο ότι αναφέρονται άμεσα και συγκεκριμένα σε ανθρώπινες ενέργειες υποκαθιστώντας παραδοσιακές δραστηριότητες. Πάντως, αν γίνεται λόγος για Δίκαιο Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών, το οποίο μπορεί να θεωρηθεί υποσύστημα αυτού που τείνει να διακρίνεται ως Δίκαιο της Πλη-

13. Γ. Θεοδόση, *Η ελευθερία της τέχνης*, Εκδόσεις Καστανιώτη Αθήνα 2000, σσ. 26-27.

14. Α. Μανιάτης, *Δίκαιο Τηλεπικοινωνιών*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή 2005, σ. 17.

ροφορίας¹⁵, δεν σημαίνει ότι τα υπάρχοντα δεδομένα του συνταγματικού Κράτους Δικαίου αλλάζουν σε αυτό το πεδίο¹⁶. Πράγματι, θεμελιώδη δικαιώματα όπως το δικαίωμα στο απόρρητο της αλληλογραφίας και των ανταποκρίσεων, ισχύουν όχι μόνο στις φυσικές αλλά και στις ηλεκτρονικές μορφές επαφής.

ε. Ο μεικτός νομικός χαρακτήρας

Η ύλη της τέχνης και της τεχνικής δεν είναι δυνατό να τεθεί απόλυτα στο χώρο του Ιδιωτικού Δικαίου ακόμη και αν αφορά ενέργειες ιδιωτών προς άλλους ιδιώτες καθώς το κράτος οφείλει να απέχει από την απαγόρευση και γενικότερα από την υιοθέτηση περιορισμών σε βάρος αυτών των κοινωνικών πρακτικών. Επιπροσθέτως, υπάρχουν επιμέρους κλάδοι οι οποίοι έχουν χαρακτήρα Δημοσίου Δικαίου όπως το Δίκαιο Δημοσίων Έργων και το Χωροταξικό Δίκαιο. Ακόμη και το Δίκαιο Περιβάλλοντος, που έχει ένα σύνθετο χαρακτήρα, μπορεί να ενταχθεί κυρίως στην ίδια κατηγορία. Με αυτήν τη θεώρηση, είναι προφανής η ομοιότητα του τεχνικού δικαίου με έναν άλλο πολυσυλλεκτικό νομικό κλάδο, αυτόν των οικονομικών εννόμων σχέσεων. Η συγγενεία του με το οικονομικό δίκαιο είναι δεδομένη και ιδιαίτερα χαρακτηριστική στις περιπτώσεις κατασκευών μεγάλου κόστους.

στ. Ο ρυθμιστικός χαρακτήρας της ευεξίας των μελών του κοινωνικού συνόλου

Το τεχνικό δίκαιο δεν έχει ως αυτοσκοπό την παραγωγή του εκάστοτε έργου αλλά κατατείνει στη διασφάλιση θεμελιωδών έννομων αγαθών. Πράγματι, η μελέτη και η κατασκευή ενός έργου επιβάλλεται να ανταποκρίνονται στους κανόνες της τεχνικής έτσι ώστε να παράγονται έργα συμβατά με την ανθρώπινη ασφάλεια και τη δημόσια υγεία ενώ πρέπει να προστατεύεται το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον. Θεσπίζονται επίσης προδιαγραφές για την ασφάλεια και υγιεινή των απασχολούμενων στην κατασκευή των έργων ενώ το δίκαιο μεριμνά ευρύτερα για την ευεξία των εργαζομένων κατά την εκτέλεση της εργασίας τους.

15. Α. Μανιάτης, *Δίκαιο Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα - Κομοτηνή 2006, σ. 22.

16. Λ. Μήτρου, *Το δίκαιο στην κοινωνία της πληροφορίας*, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη 2002, υποσ. 5, σσ. 15-16 και 63.

2. Κατηγορίες λειτουργών αρμόδιων για θέματα ασφάλειας και υγείας

Οι φιγούρες που ρυθμίζουν τα θέματα ασφάλειας και υγείας στους χώρους εργασίας είναι ο τεχνικός ασφαλείας και ο γιατρός εργασίας και στα εργοτάξια οι συντονιστές.

α. Τεχνικός ασφαλείας και γιατρός εργασίας

Η ισχύουσα νομοθεσία προβλέπει την υποχρέωση του εργοδότη να παρέχει υπηρεσίες προστασίας και πρόληψης.

Σύμφωνα με το Ν. 1568/1985¹⁷, στις επιχειρήσεις που απασχολούν κατά ετήσιο μέσο όρο πάνω από πενήντα εργαζομένους, ο εργοδότης έχει υποχρέωση να χρησιμοποιεί τις υπηρεσίες τεχνικού ασφαλείας και γιατρού εργασίας. Όμως, πλέον δυνάμει του Ν. 3144/2003 όλες οι επιχειρήσεις που απασχολούν έστω και έναν εργαζόμενο, ανεξάρτητα από το είδος της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας, οφείλουν να χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες τεχνικού ασφαλείας.

Θεωρούνται ως αυτοτελείς επιχειρήσεις και τα παραρτήματα, υποκαταστήματα, χωριστές εγκαταστάσεις ή αυτοτελείς εκμεταλλεύσεις, εξαρτημένες από την κύρια επιχείρηση, εφόσον απέχουν μεταξύ τους ή από την κύρια επιχείρηση τόσο ώστε να δυσχεραίνεται το έργο του τεχνικού ασφαλείας κατά την απόφαση του επιθεωρητή εργασίας στον οποίο μπορεί να προσφύγει κάθε μέρος σε περίπτωση διαφωνίας¹⁸. Κατά της απόφασης του επιθεωρητή επιτρέπεται να ασκηθεί προσφυγή ενώπιον του αρμόδιου ειρηνοδίκη. Αν όμως η προσφυγή αυτή αφορά και μόνιμους υπαλλήλους ή υπαλλήλους με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου σε οργανικές θέσεις του Δημοσίου, Ν.Π.Δ.Δ. ή Ο.Τ.Α. ασκείται ενώπιον του κατά τόπο αρμόδιου μονομελούς Διοικητικού Πρωτοδικείου¹⁹.

Το Π.Δ. 17/1996 ορίζει ότι ο εργοδότης, προκειμένου να ανταπο-

17. Άρ. 4 παρ. 1 ενώ με υπουργική απόφαση μπορεί να ορίζονται οι απαραίτητες διαδικασίες για την εξασφάλιση της καταβολής της ελάχιστης νόμιμης αμοιβής του μελετητή.

18. Κατά τις διατάξεις της πολιτικής δικονομίας περί εργατικών διαφορών.

19. Αυτό ορίζεται στο άρ. 2 της Υ.Α. 88555/30.9.88 που κυρώθηκε με το άρ. 39 του Ν. 1836/1989.

κριθεί στις απαιτήσεις του Ν. 1568/1985 και του ίδιου του διατάγματος, για υποχρέωση χρησιμοποίησης υπηρεσιών τεχνικού ασφαλείας και γιατρού εργασίας, αποκλειστικά ή μη σε ιδιαίτερα προβλήματα υγιεινής και ασφάλειας των εργαζομένων, μπορεί να επιλέξει κατά τρόπο διαζευκτικό ή συνδυαστικό μεταξύ των εξής περιπτώσεων:

- ανάθεση των καθηκόντων αυτών σε εργαζόμενους στην επιχείρηση,
- ανάθεση των καθηκόντων σε άτομα εκτός της επιχείρησης,
- σύναψη σύμβασης με τις Εξωτερικές Υπηρεσίες Προστασίας και Πρόληψης (ΕΞΥΠΠ) που προβλέπει το ίδιο διάταγμα²⁰.

Στην περίπτωση που παρέχονται υπηρεσίες τεχνικού ασφαλείας και γιατρού εργασίας βάσει συνδυασμού, οι υπηρετούντες πρέπει να συνεργάζονται ανάλογα με τις ανάγκες.

Κατά το ίδιο διάταγμα, ο εργοδότης πριν από την επιλογή ανάθεσης καθηκόντων τεχνικού ασφαλείας ή γιατρού εργασίας σε εργαζόμενους στην επιχείρηση ή σε εξωτερικά άτομα, έχει υποχρέωση να γνωστοποιεί στην αρμόδια επιθεώρηση εργασίας τα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα τους, το χρόνο απασχόλησής τους με τα καθήκοντα αυτά, τα στοιχεία για το είδος και την οργάνωση της επιχείρησης, τον αριθμό των εργαζομένων, τον ελάχιστο προβλεπόμενο χρόνο απασχόλησης τεχνικού ασφαλείας ή γιατρού εργασίας και άλλες συναφείς πληροφορίες²¹.

Πέρα από τα παραπάνω στοιχεία, υποχρεούται να υποβάλλει:

α. Κατάσταση με την υλικοτεχνική υποδομή και το προσωπικό που διαθέτει η ίδια η επιχείρηση για την κάλυψη των υποχρεώσεών της, όπως προκύπτει από την ισχύουσα νομοθεσία και

β. Κατάσταση με την υλικοτεχνική υποδομή και τις υπηρεσίες που θα λαμβάνει συμπληρωματικά από Εξωτερικές Υπηρεσίες Προστασίας και Πρόληψης στην περίπτωση που τα διατιθέμενα δεν επαρκούν²².

Κατά το Ν. 1568/1985 οι δύο ρυθμιστές προσλαμβάνονται με σύμβαση η οποία πρέπει να καταρτίζεται εγγράφως και αντίγραφό της

20. Στο άρ. 5.

21. Παρόμοια είναι η διάταξη του άρ. 3 παρ. 4 Ν. 1568/1985.

22. Αυτά προστέθηκαν με την παρ. 1 του άρ. 2 του Π.Δ. 159/1999.

κοινοποιείται από τον εργοδότη στην τοπική επιθεώρηση εργασίας. Στο Π.Δ. 17/1996 προστέθηκε διάταξη²³ κατά την οποία η ανάθεση αυτών των καθηκόντων σε άτομα εντός της επιχείρησης γίνεται εγγράφως από τον εργοδότη και αντίγραφο της κοινοποιείται στην αρμόδια Επιθεώρηση Εργασίας και συνοδεύεται απαραίτητα από αντίστοιχη δήλωση αποδοχής.

Σε περίπτωση ανάθεσης των καθηκόντων αυτών σε ΕΞΥΠΠ, πριν από την επιλογή ο εργοδότης έχει υποχρέωση να γνωστοποιεί στην αρμόδια επιθεώρηση εργασίας τη γραπτή σύμβαση με την ΕΞΥΠΠ²⁴.

Ο νόμος δεν αναφέρεται ρητά στα ζητήματα της φύσης της εργασίας αυτής και του εξαρτημένου ή μη χαρακτήρα της αλλά κρίθηκε ότι από το γεγονός ότι γίνεται σε αυτόν χρήση των όρων «πρόσληψη», «απόλυση», «απασχόληση» εμμέσως πλην σαφώς προκύπτει ότι η συναπτόμενη σχέση προσιδιάζει στη μορφή της εξαρτημένης εργασίας με τις ιδιομορφίες και ιδιαιτερότητες που επιβάλλει στη σχέση αυτή ο νόμος²⁵. Πάντως επισημαίνεται ότι σύμβαση εξαρτημένης εργασίας υπάρχει όταν ο εργαζόμενος αμείβεται με μισθό, ανεξάρτητα από τον τρόπο καθορισμού και καταβολής του και επιπλέον υποβάλλεται σε νομική εξάρτηση από τον εργοδότη, η οποία εκδηλώνεται με το δικαίωμα του τελευταίου να ασκεί έλεγχο και εποπτεία ως προς τον τόπο, το χρόνο και τον τρόπο παροχής της εργασίας και να δίνει δεσμευτικές για τον εργαζόμενο εντολές και οδηγίες για την προσήκουσα εκπλήρωση της παροχής του, αλλιώς πρόκειται για σύμβαση παροχής ανεξάρτητων υπηρεσιών. Ο χαρακτηρισμός μίας σύμβασης παροχής υπηρεσιών ως εξαρτημένης εργασίας ή ανεξάρτητων υπηρεσιών ανήκει στο δικαστήριο, το οποίο δεν δεσμεύεται από το χαρακτηρισμό που τυχόν έχουν προσδώσει σε αυτή τα συμβαλλόμενα μέρη. Έτσι, έχει κριθεί ότι ήταν ελεύθερων υπηρεσιών μία σύμβαση στην οποία οριζόταν ότι ο τεχνικός σύμβουλος είναι ανεξάρτητος σύμβουλος και επαγγελματίας και όχι υπάλληλος του αντισυμβαλλομένου του και ότι η

23. Με την παρ. 3 του άρ. 2 του Π.Δ. 159/1999.

24. Στην οποία πρέπει να αναγράφονται ορισμένα στοιχεία που απαριθμούνται στην παρ. 8 του άρ. 4 του Π.Δ. 17/1996.

25. Μ. Πρ. Θεσ/νίκης 380/1990, Δ.Ε.Ν. 1991, σ. 24.

σύμβαση δεν αποτελεί κατά κανένα τρόπο ούτε μπορεί να ερμηνευτεί ως σύμβαση εξαρτημένης εργασίας²⁶.

Ο εργοδότης, για την αποτελεσματικότερη άσκηση των καθηκόντων αυτών των ρυθμιστών της ευεξίας των εργαζομένων θέτει στη διάθεσή τους το αναγκαίο βοηθητικό προσωπικό, χώρους, εγκαταστάσεις, συσκευές και γενικά τα απαραίτητα μέσα και βαρύνεται με όλες τις σχετικές δαπάνες. Μάλιστα, έχει υποχρέωση να τους διευκολύνει για την παρακολούθηση μαθημάτων εκπαίδευσης και επιμόρφωσης²⁷.

Η νομοθεσία προβλέπει ένα καθεστώς ανεξαρτησίας του Τεχνικού Ασφαλείας και του Γιατρού Εργασίας, το οποίο μπορεί να παραβληθεί με το φαινόμενο της Θεσμικής Εγγυήσεως ορισμένων λειτουργιών, στο χώρο του δημοσίου δικαίου. Συγκεκριμένα, το Σύνταγμα περιέχει αρκετές διατάξεις που προστατεύουν ένα πρόσωπο, θεσπίζοντας εγγυήσεις σε σχέση με το λειτούργημα που ασκεί και μόνο διότι ασκεί αυτό το λειτούργημα, λόγου χάρη το άρ. 60 παρ. 1 κατά το οποίο οι βουλευτές έχουν απεριόριστο το δικαίωμα γνώμης και ψήφου κατά συνείδηση²⁸. Ο Ν. 1568/1985²⁹ ορίζει ότι οι δύο αυτοί ρυθμιστές έχουν κατά την άσκηση του έργου τους ηθική ανεξαρτησία απέναντι στους κοινωνικούς εταίρους, δηλαδή στον εργοδότη και στους εργαζόμενους. Τυχόν διαφωνία καθενός από αυτούς με τον εργοδότη, για θέματα της αρμοδιότητάς του, δεν μπορεί να αποτελέσει λόγο καταγγελίας της σύμβασής του.

Έχει κριθεί³⁰ ότι από τις διατάξεις του νόμου αυτού για τον τεχνικό ασφαλείας σε συνδυασμό με τη διάταξη του άρ. 174 Α.Κ., κατά την οποία δικαιοπραξία που αντιβαίνει σε απαγορευτική διάταξη του νόμου είναι άκυρη αν δεν συνάγεται κάτι άλλο, προκύπτει ειδικώς στην περίπτωση εφαρμογής της διάταξης για την απόλυση ότι είναι άκυρη η

26. Α.Π. 185/2000, Δ/νη 2000, σ. 1008, Δ.Ε.Ν. 2001 σ. 151, Ε.Εργ.Δ. 2001, σ. 665.

27. Όπως προβλέπεται στο άρ. 13 του Ν. 1568/1985.

28. Δ. Τσάτσος, *Συνταγματικό Δίκαιο. Θεμελιώδη δικαιώματα*, Έκδοση Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα - Κομοτηνή 1988, σ. 169 επ..

29. Άρ. 7 παρ. 4 για τον τεχνικό ασφαλείας, ο οποίος εφαρμόζεται αναλόγως και για το γιατρό εργασίας κατά παραπομπή του άρ. 10 παρ. 7 του ίδιου νόμου.

30. ΑΠ 185/2000, Δ/νη 2000, σ. 1008, Δ.Ε.Ν. 2001, σ. 151, Ε.Εργ.Δ. 2001, σ. 665.

καταγγελία, από την εργοδοτική πλευρά, της συμβάσεως εργασίας του τεχνικού ασφαλείας αν:

- σε αυτή δεν αναφέρεται ο λόγος για τον οποίο γίνεται,
- ο αναφερόμενος λόγος δεν δικαιολογεί αντικειμενικά την απόλυση,
- είναι στην ουσία αβάσιμος και ιδίως αν ο πραγματικός λόγος της απόλυσης είναι η διαφωνία του εργοδότη με τον τεχνικό ασφαλείας για θέματα της αρμοδιότητας του τελευταίου.

Άρα, απαιτείται η έγγραφη μνεία αιτιολογίας για την απόλυση, με ποινή ακυρότητας και προστατεύεται ο ρυθμιστής από κακόβουλη αντίδραση του εργοδότη στο πεδίο αρμοδιότητας του πρώτου. Η απαίτηση έγγραφης αιτιολογίας και μάλιστα κατά τη στιγμή της καταγγελίας απαιτεί ιδιορρυθμία της σύμβασης του τεχνικού ασφαλείας, αποσυνδεδεμένη από τυχόν εκδικητική διάθεση του εργοδότη κατά του αντισυμβαλλομένου του αποδιδόμενη στον τρόπο που αυτός ασκεί τα συγκεκριμένα καθήκοντά του. Το νομικό ελάττωμα της απόλυσης έχει ως αποτέλεσμα ότι η επιχείρηση που τον απασχολούσε καθίσταται υπερήμερη ως προς την αποδοχή της εργασίας του και έχει υποχρέωση να του καταβάλει μισθούς υπερημερίας.

Κατά αντιδιαστολή προς την κατάρτιση της σύμβασης, ο νόμος δεν απαιτεί την κοινοποίηση της καταγγελίας στην Επιθεώρηση Εργασίας.

Εξάλλου, το Π.Δ. 294/1988 προβλέπει τις ειδικότητες των τεχνικών ασφαλείας ανάλογα με τη δραστηριότητα των επιχειρήσεων που απασχολούνται.

Ο Ν. 1568/1985 προβλέπει ότι η άσκηση του έργου του τεχνικού ασφαλείας δεν αποκλείει την ανάθεση σε αυτόν από τον εργοδότη και άλλων καθηκόντων, πέρα από το ελάχιστο όριο ωρών απασχόλησής του ως τεχνικού³¹, όπως δηλαδή είναι και αυτά του τεχνικού διευθυντή. Έχει κριθεί³² ότι δεν μπορεί να γίνει δεκτή η άποψη ότι το αιτιολογημένο της καταγγελίας θα πρέπει να επεκτείνεται σε ολόκληρη την εργασιακή σχέση διότι έτσι εξασφαλίζεται η ανεξαρτησία του τεχνικού ασφαλείας και είναι αναγκαία πολύ περισσότερο όταν ο μισθωτός έχει

31. Άρ. 7 παρ. 3. Στην απόφαση Μ. Πρ. Θεσσαλίας 380/1990 εκ παραδρομής γίνεται μνεία της ανύπαρκτης διατάξεως του άρ. 7 παρ. 3 Π.Δ. 294/1988.

32. Μ. Πρ. Θεσσαλίας 380/1990, Δ.Ε.Ν. 1991, σ. 24.

άλλα κύρια καθήκοντα και επομένως ο εργοδότης έχει περισσότερες δυνατότητες να επικαλεστεί προσχηματικές αιτίες καταγγελίας. Ο λόγος είναι ότι κάτι τέτοιο θα οδηγούσε σε δεσμεύσεις του εργοδότη πέρα από αυτό που θέλησε ο νομοθέτης και ότι η διασφάλιση του τεχνικού ασφαλείας από «προσχηματικές αιτίες» καταγγελίας της συμβάσεως του επιτυγχάνεται επαρκώς βάσει της διατάξεως του άρ. 281 Α.Κ.³³, η οποία απαγορεύει την καταχρηστική άσκηση δικαιώματος και πράγματι στο εργατικό δίκαιο και ευρέως εφαρμόζεται και επαρκώς διασφαλίζει τα συμφέροντα των εργαζομένων. Έτσι, στις περιπτώσεις μεικτής συμβάσεως του τεχνικού ασφαλείας, στις οποίες αυτός εκτός από τα καθήκοντά του ως τεχνικού ασφαλείας ασκεί και άλλα που έχουν το χαρακτήρα εξαρτημένης εργασίας αορίστου χρόνου, το θέμα της εγκυρότητας της καταγγελίας της σχετικής συμβάσεως θα κριθεί καταρχήν ξεχωριστά για κάθε είδος παρεχόμενης εργασίας. Άρα ο εργοδότης δύναται κατά περίπτωση να καταγγέλλει τη σύμβαση είτε για την εργασία του μισθωτού του ως τεχνικού ασφαλείας είτε για τα άλλα καθήκοντά του είτε και για τις δύο υπηρεσίες, τηρώντας κατά περίπτωση τις σχετικές προβλεπόμενες διατάξεις καταγγελίας. Η εγκυρότητα λοιπόν των δύο παράλληλων συμβάσεων εξαρτημένης εργασίας κρίνεται αυτοτελώς, αν και δεν αποκλείεται η εφαρμογή της διατάξεως του άρ. 281 Α.Κ. και επομένως ο αλληλοεπηρεασμός της εγκυρότητας των καταγγελιών αυτών.

Ο σχετικός νόμος³⁴ ορίζει ότι ο τεχνικός ασφαλείας έχει μία σειρά από συμβουλευτικές αρμοδιότητες. Συγκεκριμένα, παρέχει στον εργοδότη υποδείξεις και συμβουλές, γραπτά ή προφορικά, σε θέματα σχετικά με την υγιεινή και ασφάλεια της εργασίας και την πρόληψη εργατικών ατυχημάτων. Οι έγγραφες υποδείξεις καταχωρούνται σε ειδικό βιβλίο της επιχείρησης, το οποίο σελιδοποιείται και θεωρείται από την επιθεώρηση εργασίας. Ο εργοδότης έχει υποχρέωση να λαμβάνει γνώση ενυπογράφως για τις υποδείξεις που καταχωρούνται στο βιβλίο. Η

33. «Η άσκηση του δικαιώματος απαγορεύεται αν υπερβαίνει προφανώς τα όρια που επιβάλλουν η καλή πίστη ή τα χρηστά ήθη ή ο κοινωνικός ή οικονομικός σκοπός του δικαιώματος».

34. Άρ. 6.

κατά συνέχεια συμπλήρωση αυτού του βιβλίου εξασφαλίζεται με τη θεώρηση από την επιθεώρηση.

Έχει κριθεί³⁵ ότι η αιτιολογία δικαστικής αποφάσεως Πλημμελειοδικείου ότι ο τεχνικός ασφαλείας δεν φρόντισε για την τοποθέτηση κιγκλιδωμάτων στην ταράτσα ενός από τα κτίρια του εργοστασίου της οικείας επιχείρησης με αποτέλεσμα να πέσει από ύψος τριών μέτρων ένας από τους εργάτες και να υποστεί σωματική βλάβη δεν έχει νόμιμη βάση. Η καταδικαστική απόφαση αναιρέθηκε από τον 'Αρειο Πάγο και παραπέμφθηκε η υπόθεση για νέα εκδίκαση από το ίδιο δικαστήριο διότι δεν αιτιολογείται εάν ο τεχνικός ασφαλείας είχε επιθεωρήσει τον χώρο στον οποίο συνέβη το ατύχημα, αν είχε διαπιστώσει ελλείψεις που επέβαλαν άμεση λήψη προφυλακτικών μέτρων προς αποφυγή ατυχημάτων, για τις οποίες είχε ενημερώσει εγκαίρως τον εργοδότη προφορικά και εγγράφως με καταχώριση των υποδείξεών του στο τηρούμενο βιβλίο, καθώς και για ποιο λόγο θα υπείχε ο τεχνικός ποινική ευθύνη για την επελθούσα σωματική βλάβη του εργαζομένου εφόσον θα είχε συμμορφωθεί με τις διατάξεις τις σχετικές με την άσκηση των καθηκόντων του³⁶.

Ειδικότερα, ο τεχνικός συμβουλεύει τον εργοδότη στα εξής θέματα:

- α) σχεδιασμού, προγραμματισμού, κατασκευής και συντήρησης των εγκαταστάσεων,
- β) εισαγωγής νέων παραγωγικών διαδικασιών,
- γ) προμήθειας μέσων και εξοπλισμού,
- δ) επιλογής και ελέγχου της αποτελεσματικότητας των ατομικών μέσων προστασίας,
- ε) διαμόρφωσης και διευθέτησης των θέσεων και του περιβάλλοντος εργασίας και γενικά οργάνωσης της παραγωγικής διαδικασίας.

Ο ρόλος του τεχνικού δεν εξαντλείται στη συμβούλευση αλλά έχει και ελεγκτική διάσταση. Ειδικότερα, είναι αρμόδιος:

- α) να ελέγχει την ασφάλεια των εγκαταστάσεων και των τεχνικών

35. Α.Π. 1768/1992, ΝοΒ/1993, σ. 920, ΠοινΧρ/1992, σ. 1079.

36. Άρ. 6 και 7 παρ. 1 Ν. 1568/1985 για υποδείξεις και συμβουλές στον εργοδότη καθώς και για υποχρέωση αναφοράς στον εργοδότη οποιασδήποτε παράλειψης των μέτρων υγιεινής και ασφάλειας, αντίστοιχα.

μέσων, πριν από τη λειτουργία τους, καθώς και των παραγωγικών διαδικασιών και μεθόδων εργασίας πριν από την εφαρμογή τους,

β) να επιβλέπει την εφαρμογή των μέτρων υγιεινής και ασφάλειας της εργασίας και πρόληψης των ατυχημάτων,

γ) να ενημερώνει τους αρμόδιους προϊσταμένους των τμημάτων ή τη διεύθυνση της επιχείρησης σχετικά με την άσκηση των παραπάνω αρμοδιοτήτων του.

Εξάλλου, για την επίβλεψη των συνθηκών εργασίας, ο τεχνικός έχει υποχρέωση³⁷:

α) από τη σκοπιά της υγιεινής και ασφάλειας της εργασίας να επιθεωρεί τακτικά τις θέσεις εργασίας και να αναφέρει στον εργοδότη οποιαδήποτε παράλειψη των σχετικών μέτρων, να προτείνει μέτρα αντιμετώπισής της και να επιβλέπει την εφαρμογή τους,

β) να επιβλέπει την ορθή χρήση των ατομικών μέσων προστασίας,

γ) να ερευνά τα αίτια των εργατικών ατυχημάτων, να αναλύει και να αιτιολογεί τα αποτελέσματα των ερευνών του και να προτείνει μέτρα για την αποτροπή παρόμοιων ατυχημάτων,

δ) να εποπτεύει την εκτέλεση ασκήσεων πυρασφάλειας και συναγερμού και τη διαπίστωση ετοιμότητας για αντιμετώπιση ατυχημάτων.

ε) να μεριμνά έτσι ώστε οι εργαζόμενοι στην επιχείρηση να τηρούν τους κανόνες υγιεινής και ασφάλειας της εργασίας και να τους ενημερώνει και καθοδηγεί για την αποτροπή του επαγγελματικού κινδύνου που συνεπάγεται η εργασία τους,

στ) να συμμετέχει στην κατάρτιση και εφαρμογή των προγραμμάτων εκπαίδευσης των εργαζομένων σε θέματα υγιεινής και ασφάλειας της εργασίας και

ζ) να τηρεί το επιχειρησιακό απόρρητο.

Εξάλλου, η νομοθεσία επιβάλλει υπό προϋποθέσεις την ύπαρξη και γιατρού εργασίας, κατόχου της ειδικότητας της ιατρικής της εργασίας, όπως πιστοποιείται από τον οικείο ιατρικό σύλλογο.

Όμως, αυτή η επιστημονική ειδικότητα αποτελεί είδος σε ανεπάρκεια μέχρι σήμερα. Πράγματι, στην Ελλάδα είναι ελάχιστοι οι γιατροί που έχουν σπουδάσει αυτό το αντικείμενο σε σχέση με αυτούς

37. Άρ. 7 Ν. 1568/1985.

που απαιτούνται έτσι ώστε να καλύψουν τις θέσεις σε όλες τις επιχειρήσεις που οφείλουν να απασχολούν γιατρό εργασίας³⁸.

Για το λόγο αυτό η νομοθεσία δίνει τη δυνατότητα τα καθήκοντα αυτά να ασκούνται από γιατρούς οι οποίοι κατά τη δημοσίευση του Ν. 3144/2003:

α) δεν έχουν ειδικότητα και έχουν συνάψει συμβάσεις παροχής υπηρεσιών ιατρού εργασίας με επιχειρήσεις και αποδεικνύουν την άσκηση των καθηκόντων αυτών συνεχώς για επτά τουλάχιστον έτη,

β) εκτελούν καθήκοντα ιατρού εργασίας χωρίς να κατέχουν ή να ασκούν τον τίτλο της ειδικότητας της ιατρικής εργασίας αλλά τίτλο άλλης ειδικότητας.

Μάλιστα, οι επιστήμονες αυτών των δύο εξαιρετικών κατηγοριών οφείλουν σε μία πενταετία από το προαναφερθέν χρονικό σημείο να αποκτήσουν τον τίτλο ειδικότητας της ιατρικής εργασίας, με ποινή απαγόρευσης προσφοράς των σχετικών υπηρεσιών. Μάλιστα υποχρεούνταν να καταθέσουν αίτηση για εκπαίδευση προς απόκτηση της ειδικότητας σε εξάμηνη προθεσμία από το ίδιο σημείο.

Ως βοηθητικό προσωπικό του γιατρού εργασίας, το οποίο έχει επισημανθεί ότι υποχρεούται ο εργοδότης να θέτει στη διάθεση του γιατρού³⁹, μπορούν να προσλαμβάνονται επισκέπτριες αδελφές και επισκέπτες αδελφοί πτυχιούχοι σχολών τετραετούς φοίτησης της ημεδαπής ή ισότιμων της αλλοδαπής ή αδελφές νοσοκόμες και αδελφοί νοσοκόμοι, πτυχιούχοι σχολών μονοετούς φοίτησης της ημεδαπής ή ισότιμων της αλλοδαπής.

Ο γιατρός εργασίας έχει συμβουλευτικές αρμοδιότητες όπως και ο τεχνικός ασφαλείας και μάλιστα καταχωρεί τις γραπτές υποδείξεις στο προαναφερθέν ειδικό βιβλίο, στο οποίο ο εργοδότης υπογράφει ότι λαμβάνει γνώση των καταχωρούμενων υποδείξεων. Όμως, ο γιατρός παρέχει γραπτά ή προφορικά υποδείξεις και συμβουλές όχι μόνο στον εργοδότη αλλά και στον κοινωνικό του εταίρο, δηλαδή στους εργαζόμενους και στους εκπροσώπους τους. Ειδικότερα, έχει αρμοδιότητα συμβούλευσης σε θέματα:

38. Π. Ανδρεάδης - Γ. Παπαϊωάννου, *Υγιεινή και Ασφάλεια Εργαζομένων. Οδηγός Τεχνικού Ασφαλείας*, Εκδόσεις Ίων 2004, σ. 245.

39. Κατά το άρ. 4 παρ. 5 του Ν. 1568/1985.

α) σχεδιασμού, προγραμματισμού, τροποποίησης της παραγωγικής διαδικασίας, κατασκευής και συντήρησης εγκαταστάσεων, σύμφωνα με τους κανόνες υγιεινής και ασφάλειας της εργασίας,

β) λήψης μέτρων προστασίας, κατά την εισαγωγή και χρήση υλών και προμήθειας μέσων εξοπλισμού,

γ) φυσιολογίας και ψυχολογίας της εργασίας, εργονομίας και υγιεινής της εργασίας, της διευθέτησης και διαμόρφωσης των θέσεων και του περιβάλλοντος της εργασίας και της οργάνωσης της παραγωγικής διαδικασίας,

δ) οργάνωσης υπηρεσίας παροχής πρώτων βοηθειών,

ε) αρχικής τοποθέτησης και αλλαγής θέσης εργασίας για λόγους υγείας, προσωρινά ή μόνιμα, καθώς και ένταξης ή επανένταξης μειονεκτούντων ατόμων, στην παραγωγική διαδικασία, ακόμη και αν αυτό απαιτεί αναμόρφωση της θέσης εργασίας, οπότε γίνεται η σχετική υπόδειξη.

Πέρα όμως από αυτόν τον κατάλογο αρμοδιοτήτων, προβλέπεται και ένα κώλυμα. Ειδικότερα, δεν επιτρέπεται ο γιατρός να χρησιμοποιείται για να επαληθεύει το δικαιολογημένο ή μη χαρακτήρα της απουσίας εργαζομένου ο οποίος επικαλείται νόσο. Αυτή η ρητή απαγόρευση δεν μπορεί να συνδεθεί με την υποχρέωση του ιδίου να τηρεί το ιατρικό απόρρητο αλλά στην ανάγκη εύρυθμης λειτουργίας της επιχείρησης, μακριά από τη δημιουργία ηθικώς επίπονων σχέσεων.

Κατά την άσκηση των καθηκόντων του προβαίνει σε επίβλεψη της υγείας των εργαζομένων. Ειδικότερα, είναι αρμόδιος να:

α) προβαίνει σε ιατρικό έλεγχο των εργαζομένων σχετικά με τη θέση εργασίας τους, μετά την πρόσληψή τους ή την αλλαγή θέσης εργασίας καθώς και σε περιοδικό ιατρικό έλεγχο κατά την κρίση του επιθεωρητή εργασίας ύστερα από αίτημα της Επιτροπής Υγιεινής και Ασφάλειας των εργαζομένων⁴⁰.

β) μεριμνά για τη διενέργεια ιατρικών εξετάσεων καθώς και μετρήσεων παραγόντων του εργασιακού περιβάλλοντος⁴¹, όπως δηλαδή είναι οι διάφοροι φυσικοί, χημικοί και βιολογικοί παράγοντες,

40. Όταν τούτο δεν ορίζεται από το νόμο.

41. Σε εφαρμογή των διατάξεων που ισχύουν κάθε φορά.

γ) εκτιμά την καταλληλότητα των εργαζομένων για τη συγκεκριμένη εργασία,

δ) αξιολογεί και καταχωρεί τα αποτελέσματα των εξετάσεων,

ε) εκδίδει βεβαίωση των παραπάνω εκτιμήσεων και να την κοινοποιεί στον εργοδότη. Το περιεχόμενο αυτού του εγγράφου πρέπει να εξασφαλίζει το ιατρικό απόρρητο υπέρ του εργαζομένου και είναι ελέγξιμο από τους υγειονομικούς επιθεωρητές του Υπουργείου Εργασίας, για την κατοχύρωση του εργαζόμενου και του εργοδότη.

Επιπροσθέτως, ο γιατρός επιβλέπει την εφαρμογή των μέτρων προστασίας της υγείας των εργαζομένων και πρόληψης των ατυχημάτων. Για το σκοπό αυτό έχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

α) Επιθεωρεί τακτικά τις θέσεις εργασίας και αναφέρει οποιαδήποτε παράλειψη, προτείνει μέτρα αντιμετώπισης των παραλείψεων και επιβλέπει την εφαρμογή τους,

β) επεξηγεί την αναγκαιότητα της σωστής χρήσης των ατομικών μέτρων προστασίας,

γ) ερευνά τις αιτίες των ασθενειών που οφείλονται στην εργασία, αναλύει και αξιολογεί τα αποτελέσματα των ερευνών και προτείνει μέτρα για την πρόληψη των ασθενειών αυτών,

δ) επιβλέπει τη συμμόρφωση των εργαζομένων στους κανόνες υγιεινής και ασφάλειας της εργασίας και τους ενημερώνει για τους κινδύνους που προέρχονται από την εργασία τους όπως και για τους τρόπους πρόληψής τους,

ε) παρέχει επείγουσα θεραπεία σε περίπτωση ατυχήματος ή αιφνίδιας ασθένειας και εκτελεί προγράμματα εμβολιασμού των εργαζομένων με εντολή της αρμόδιας διεύθυνσης υγιεινής της νομαρχίας, στην περιφέρεια της οποίας εδρεύει η οικεία επιχείρηση.

Εξάλλου, έχει τις ακόλουθες υποχρεώσεις:

α) Να τηρεί το επιχειρησιακό απόρρητο, όπως και ο τεχνικός ασφαλείας, καθώς επίσης και το ιατρικό απόρρητο, όπως έχει ήδη επισημανθεί. Μάλιστα, το ιατρικό απόρρητο συνδέεται με την υποχρέωση του γιατρού εργασίας να τηρεί ατομικό ιατρικό φάκελο των εργαζομένων που εκτίθενται στους παράγοντες, σύμφωνα με την έννοια του Ν. 1568/1985⁴².

42. Άρ. 27 παρ. 2 στ. β' Ν. 1568/1985.

β) Να αναγγέλλει μέσω της επιχείρησης στην Επιθεώρηση Εργασίας εκείνες τις ασθένειες των εργαζομένων οι οποίες οφείλονται στην εργασία. Όμως, παρόμοια υποχρέωση υπάρχει με τον ίδιο ως δέκτη των πληροφοριών καθώς πρέπει να ενημερώνεται από τους κοινωνικούς εταίρους για οποιοδήποτε παράγοντα στο χώρο εργασίας που έχει επίπτωση στην υγεία.

Επισημαίνεται ότι ισχύει η αρχή της ατέλειας της επίβλεψης της υγείας των εργαζομένων και μάλιστα η επίβλεψη εντάσσεται στο ωράριο της εργασίας τους.

Εξάλλου, οι δύο ρυθμιστές της ευεξίας των εργαζομένων έχουν τις ακόλουθες υποχρεώσεις:

α) Κατά την εκτέλεση του έργου τους να συνεργάζονται, πραγματοποιώντας κοινούς ελέγχους των χώρων εργασίας⁴³,

β) Κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους να συνεργάζονται με την Επιτροπή Υγιεινής και Ασφάλειας της Εργασίας ή τον αντιπρόσωπο των εργαζομένων,

γ) να ενημερώνουν την προαναφερθείσα Επιτροπή ή τον αντιπρόσωπο για κάθε σημαντικό ζήτημα υγιεινής και ασφάλειας της εργασίας στην επιχείρηση και να τους παρέχουν συμβουλές σε θέματα υγιεινής και ασφάλειας της εργασίας.

Σε περίπτωση που ο εργοδότης διαφωνεί με τις γραπτές υποδείξεις και συμβουλές ενός από τους δύο ρυθμιστές είναι υποχρεωμένος να παραθέτει αιτιολογία στις απόψεις του αυτές και να τις κοινοποιεί και στην Επιτροπή ή τον αντιπρόσωπο. Αποκλειστικά αρμόδιος να επιλύσει τη διαφορά είναι ο Επιθεωρητής Εργασίας.

Με διατάγματα ορίζεται ο χρόνος κατά τον οποίο κάθε επιχείρηση οφείλει να απασχολεί τεχνικό ασφάλειας και γιατρό εργασίας, ανάλογα με τον αριθμό των εργαζομένων και το είδος της δραστηριότητας της επιχείρησης⁴⁴.

Έτσι, το Π.Δ. 294/1988 καθορίζει τον ελάχιστο χρόνο απασχόλησης του Τεχνικού Ασφαλείας και του Γιατρού Εργασίας στην επιχείρηση σε συνάρτηση της κατηγορίας στην οποία ανήκει η οικεία επιχείρηση και του αριθμού εργαζομένων που χρησιμοποιεί. Είναι αξιο-

43. Αρ. 11 Ν. 1568/1985.

44. Αρ. 12 Ν. 1568/1985.

πρόσεκτο ότι με το Π.Δ. 157/1992 επεκτάθηκε η εφαρμογή του διατάγματος στο Δημόσιο και τα Ν.Π.Δ.Δ., πράγμα που επιβεβαιώνει το μεικτό νομικό χαρακτήρα του τεχνικού δικαίου αλλά μπορεί να παρατηρηθεί ότι όπως γενικότερα στο δημόσιο τομέα, είναι αμφίβολο αν η εφαρμογή αυτών των εγγυήσεων ευεξίας, λόγου χάρη των δημοσίων υπαλλήλων που υπηρετούν στην κεντρική δομή ενός Υπουργείου, ξεπερνά τα όρια μίας τυπικής και πιθανόν και υποτονικής πρακτικής.

Οι κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες, στην Α' που είναι υψηλής επικινδυνότητας (π.χ. εργοτάξια μεγάλων δομικών έργων⁴⁵, κατασκευές δικτύων ύδρευσης, αποχέτευσης, λιμενικά έργα, οικοδομικά έργα πάνω από 2.000 μ³ και ειδικά δομικά έργα⁴⁶), στη Β' που είναι μεσαίας επικινδυνότητας (π.χ. επιχειρήσεις κατασκευής επίπλων από ξύλο) και στη Γ' (π.χ. εστιατόρια και ξενοδοχεία καθώς και διοικητικές και οικονομικές υπηρεσίες όλων

45. Σήραγγες, φράγματα κλπ.

46. Οι υπόλοιποι κλάδοι είναι: 1. ορυχεία άνθρακα, 2. μεταλλεία - λατομεία, 3. υδρογονάνθρακες και γηγενή καύσιμα αέρια, 4. χημικές βιομηχανίες: παραγωγή οξέων, βάσεων, αλάτων και χημικών λιπασμάτων, παραγωγή πλαστικών υλών, συνθετικών ρητινών και τεχνικών ινών, παραγωγή πετροχημικών, παραγωγή οργανικών χρωστικών ουσιών, παραγωγή πεπιεσμένων αερίων, ξηρού πάγου και ανθρακασβεστίου, παραγωγή λοιπών βασικών προϊόντων, βιομηχανίες βερνικοχρωμάτων, στίλβωμάτων και τυπογραφικών μελανών, παρασκευή γεωργικών φαρμάκων και εντομοκτόνων, παραγωγή εκρηκτικών, κατασκευή πυροτεχνημάτων, 5. Βιομηχανίες παραγωγών πετρελαίου και άνθρακα: βιομηχανίες επεξεργασίας πετρελαιοειδών, Εμφιάλωση υγραερίων, 6. Βιομηχανίες προϊόντων εκ μη μεταλλικών ορυκτών: κατασκευή ειδών εξ αμιαντοσιμέντου, κατασκευή ειδών από αμίαντο, 7. Βασικές μεταλλουργικές βιομηχανίες, 8. Κατασκευή τελικών προϊόντων εκ μετάλλου, εκτός μηχανικών και μεταφορικού υλικού: μεταλλικές κατασκευές (γέφυρες, υπόστεγα, έργα υποδομής και παρόμοιες κατασκευές), 9. Κατασκευή μηχανών και συσκευών, εκτός των ηλεκτρικών και των μέσων μεταφοράς: λεβητοποιεία, κατασκευή σιλό, κοχλιομεταφορέων, μεταφορικών ταινιών και αερομεταφορών, 10. Κατασκευή ηλεκτρικών μηχανών, συσκευών και λοιπών ειδών: κατασκευή συσσωρευτών μολύβδου, 11. Κατασκευή μεταφορικών μέσων: ναυπήγηση και επισκευή σκαφών, κατασκευή σιδηροδρομικού και τροχιοδρομικού υλικού, 12. Θερμοηλεκτρικοί σταθμοί παραγωγής, 13. Παραγωγή καυσίμου αερίου πόλεως, 14. Υφαντικές βιομηχανίες: βαφεία, τυποβαφεία, φινιριστήρια, 15. Εργασίες με ραδιενεργά υλικά ή ιοντίζουσες ακτινοβολίες.

των κλάδων οικονομικής δραστηριότητας⁴⁷⁾ που είναι χαμηλής. Κατονομάζονται οι κλάδοι που υπάγονται στις δύο ακραίες κατηγορίες και η μεσαία έχει επικουρικό περιεχόμενο, δηλαδή υπάγονται σε αυτή όσα είδη επιχειρήσεων δεν υπάγονται σε κάποια άλλη.

Στις επιχειρήσεις υψηλής επικινδυνότητας με έως 500 εργαζόμενους ο χρόνος ετήσιας απασχόλησης του τεχνικού ορίζεται σε 3,5 ώρες ανά εργαζόμενο. Η τιμή του χρόνου αυτού είναι 3,0, 2,5 και 2,0 για επιχειρήσεις έως 1.000 στελεχών, έως 5.000 και άνω των 5.000 αντίστοιχα. Αντίθετα, ο γιατρός εργασίας έχει τη σταθερή τιμή του 0,8 της ώρας.

Όσον αφορά την ενδιάμεση κατηγορία, ο γιατρός απασχολείται 0,6 της ώρας ετησίως σε κάθε περίπτωση ενώ ο τεχνικός σε επιχειρήσεις έως 1.000 στελεχών 2,5 ώρες. Το μέγεθος αυτό ελαττώνεται σε 1,5 και 1,0 για επιχειρήσεις έως 5.000 και άνω των 5.000 εργαζομένων αντίστοιχα. Στην τρίτη κατηγορία το νούμερο είναι 0,4 και για τους δύο ρυθμιστές.

Ο χρόνος απασχόλησης του τεχνικού και του γιατρού κατανέμεται ανά μήνα με κοινή συμφωνία του εργοδότη και της Επιτροπής Υγιεινής και Ασφάλειας της Εργασίας. Αν δεν λειτουργεί τέτοιου είδους όργανο, ο χρόνος κατανέμεται από την εργοδότη εταιρεία. Το Π.Δ. 17/1996⁴⁸⁾ προβλέπει ένα ελάχιστο όριο χρόνου ετήσιας απασχόλησης. Ειδικότερα, σε κάθε περίπτωση ο ελάχιστος πραγματικός χρόνος δεν μπορεί να είναι μικρότερος των:

47. Κατά σειρά απαριθμούνται τα εξής στοιχεία: 1. Γεωργία, 2. Κτηνοτροφία, 3. Εμπόριο, εστιατόρια, ξενοδοχεία, επικοινωνίες, μεταφορές, αποθηκεύσεις εκτός από τα συνεργεία συντήρησης σιδηροδρομικών γραμμών, τις διαδικασίες σύνθεσης και ελιγμών αμαξοστοιχιών, τις μεταφορές και αποθηκεύσεις υγρών και αερίων καυσίμων και τις αποδοχές μετά ψύξεως που υπάγονται στην κατηγορία Β'. Τα μεταφορικά μέσα και οι αποδοχές που ανήκουν σε συγκεκριμένη επιχείρηση και εξυπηρετούν αποκλειστικά αυτήν, κατατάσσονται στην ίδια κατηγορία με την επιχείρηση. 4. Τράπεζες, λοιπά οικονομικά ιδρύματα, ασφάλειες, διεκπεραιώσεις υποθέσεων, ενοικιάσεις κινητών και ακινήτων και λοιπές υπηρεσίες εκτός απ' τις υπηρεσίες περισυλλογής, μεταφοράς, επεξεργασίας και τελικής διάθεσης ακαθάρτων που υπάγονται στην κατηγορία Β'. 5. Διοικητικές και οικονομικές υπηρεσίες όλων των κλάδων οικονομικής δραστηριότητας.

48. Άρ. 4 παρ. 3.

- α) 25 ωρών για επιχειρήσεις που απασχολούν μέχρι 20 άτομα,
- β) 50 ωρών για όσες απασχολούν από 21 έως 50 άτομα και
- γ) 75 ωρών για όσες έχουν το πιο πολυάνθρωπο προσωπικό.

Στο ίδιο διάταγμα ορίζεται επίσης ότι ο συνολικός μέγιστος ετήσιος πραγματικός χρόνος απασχόλησης ενός ρυθμιστή του ενός ή του άλλου τύπου, ο οποίος απασχολείται σε μία ή περισσότερες επιχειρήσεις, δεν μπορεί να υπερβαίνει τον προβλεπόμενο χρόνο απασχόλησης μισθωτού. Δεν γίνεται ρητή μνεία στο σχετικό νόμμερο ωρών, που είναι 1.480. Ορίζεται μάλιστα ότι η διάταξη αυτή δεν αφορά το προσωπικό των Υπηρεσιών Προστασίας και Πρόληψης, για το οποίο ισχύουν οι διατάξεις της εργατικής νομοθεσίας και περί όρων απασχόλησης.

Η θέσπιση ανώτατου ορίου για το γιατρό εργασίας εκλήφθηκε ως αντικίνητρο για μία ειδικότητα που άλλωστε απέχει πολύ από την καθιέρωσή της στην ελληνική κοινωνία. Συγκεκριμένα, κατόπιν αιτήσεως ακυρώσεως ενός κατόχου της ειδικότητας «ιατρός εργασίας» το Συμβούλιο της Επικρατείας⁴⁹ ακύρωσε εν μέρει το άρ. 2 παρ. 1 του Π.Δ. 159/1999, με το οποίο προστέθηκε το νέο άρ. 3^α στο προαναφερθέν διάταγμα. Η διάταξη αυτή, που εισήγαγε χρονικό περιορισμό, στηρίχθηκε ως προς το επιτρεπτό της θέσπισής της αποκλειστικά στο άρ. 26 του Ν. 2224/1994, στο οποίο ορίζεται ότι με προεδρικά διατάγματα ρυθμίζονται στις λεπτομέρειές τους τα θέματα προσόντων ειδικότερων καθηκόντων και όρων εργασίας του ιατρού εργασίας και τεχνικού ασφαλείας. Η εξουσιοδοτική διάταξη, ερμηνευόμενη υπό το φως της επαγγελματικής ελευθερίας, όπως καθιερώνεται στο άρ. 5 του Συντάγματος, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι παρέχει εξουσιοδότηση προς τη Δημόσια Διοίκηση να καθορίζει τις ώρες εργασίας που, κατά ανώτατο όριο, μπορεί να απασχολείται γενικώς ο ιατρός εργασίας. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι το θέμα αυτό δεν αφορά τις ειδικότερες υποχρεώσεις και τον τρόπο γενικά της παροχής εργασίας προς συγκεκριμένη επιχείρηση, θέμα για το οποίο και μόνο παρέχεται η εξουσιοδότηση αυτή, αλλά ανάγεται σε περιορισμό της επαγγελματικής του ελευθερίας που κατά τη συνταγματική διάταξη πρέπει να προβλέπεται ρητά στην εξουσιοδοτική διάταξη ότι επιτρέπεται να τεθεί από την κανονιστικώς δρώσα Διοίκηση.

49. 2760/2003, Ε.Εργ.Δ. 2004 σ. 270, Δ.Ε.Ε. 2004, σ. 951.

Ο χρόνος απασχόλησης του τεχνικού και του γιατρού μπορεί να αυξομειώνεται κατά συγκεκριμένη επιχείρηση με απόφαση του Υπουργού Εργασίας και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού⁵⁰ ανάλογα με τη συχνότητα και τη βαρύτητα των εργατικών ατυχημάτων και των επαγγελματικών ασθενειών που εμφανίζονται στην επιχείρηση αυτή. Σε περίπτωση που ο χρόνος απασχόλησης του ρυθμιστή υπερβαίνει το ανώτατο νόμιμο όριο, η επιχείρηση είναι υποχρεωμένη να διαθέτει και άλλους ομολόγους του. Μάλιστα, αν η επιχείρηση πρέπει να απασχολεί δύο τουλάχιστον ομολόγους ρυθμιστές πλήρους απασχόλησης, είναι υποχρεωμένη να συστήσει Εσωτερική Υπηρεσία Προστασίας και Πρόληψης (ΕΣΥΠΠ).

Δεν προβλέπεται κλαδικό ή τοπικό ασυμβίβαστο για την απασχόληση των ρυθμιστών σε περισσότερες της μίας επιχειρήσεις. Έτσι, ο ίδιος τεχνικός ή γιατρός μπορεί να χρησιμοποιείται από ομάδα ομοειδών επιχειρήσεων ή από επιχειρήσεις κατά περιοχή.

Ο Ν. 1568/1985⁵¹ προβλέπει ότι ο τεχνικός πρέπει να έχει τα παρακάτω προσόντα, ανάλογα με το είδος της επιχείρησης και τον αριθμό των εργαζομένων σε αυτή:

α) Πτυχίο Πολυτεχνείου ή πολυτεχνικής σχολής ανώτατου εκπαιδευτικού ιδρύματος του εσωτερικού ή ισότιμων σχολών του εξωτερικού, των οποίων το αντικείμενο σπουδών έχει σχέση με τις εγκαταστάσεις και την παραγωγική διαδικασία και άδεια άσκησης επαγγέλματος, που χορηγείται από το ΤΕΕ.

β) Πτυχίο πανεπιστημιακής σχολής εσωτερικού ή ισότιμων σχολών του εξωτερικού, των οποίων το αντικείμενο σπουδών έχει σχέση με τις εγκαταστάσεις και την παραγωγική διαδικασία και άδεια άσκησης επαγγέλματος, όταν αυτή προβλέπεται από την κείμενη νομοθεσία.

γ) Πτυχίο τεχνολογικού εκπαιδευτικού ιδρύματος ή ισότιμων σχολών του εξωτερικού ή πτυχίο των πρώην υπομηχανικών και των Κ.Α.Τ.Ε.Ε.

δ) Απολυτήριο τεχνικού λυκείου ή μέσης τεχνικής σχολής ή άλλης αναγνωρισμένης τεχνικής επαγγελματικής σχολής του εσωτερικού

50. Ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου Υγιεινής και Ασφάλειας της Εργασίας.

51. Αρ. 5.

ή ισότιμων σχολών του εξωτερικού ή άδεια άσκησης επαγγέλματος εμπειροτέχνη.

Πέρα από τα πιστοποιητικά γνώσεων, απαιτείται και προϋπηρεσία που υπολογίζεται από την απόκτηση απολυτηρίου ή πτυχίου, διετής για τους τεχνικούς των δύο πρώτων περιπτώσεων, πενταετής και οκταετής αντίστοιχα για τις άλλες. Όμως, ο Ν. 3144/2003⁵² ορίζει ότι για τους τεχνικούς ασφάλειας που έχουν παρακολουθήσει πρόγραμμα επιμόρφωσης σε θέματα ασφάλειας και υγείας των εργαζομένων, διάρκειας τουλάχιστον 100 ωρών⁵³, που εκτελείται από τα αρμόδια Υπουργεία ή εκπαιδευτικούς ή άλλους δημόσιους οργανισμούς ή από εξειδικευμένα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης πιστοποιημένα στην υγιεινή και ασφάλεια της εργασίας, η προϋπηρεσία μειώνεται για όσους υπάγονται στις δύο πρώτες περιπτώσεις κατά ένα έτος και για όσους ανήκουν στις δύο τελευταίες κατά τρία έτη.

Το Π.Δ. 294/1988 ορίζει ότι στις επιχειρήσεις, εκμεταλλεύσεις και εργασίες της Α΄ κατηγορίας και της Β΄, που απασχολούν 650 άτομα και άνω, ο τεχνικός ασφαλείας πρέπει να έχει τα προσόντα των δύο πρώτων περιπτώσεων⁵⁴. Εφόσον προκύπτει υποχρέωση απασχόλησης και δεύτερου τεχνικού για τη συμπλήρωση του ελάχιστου απαιτούμενου χρόνου απασχόλησης, αυτός μπορεί να έχει τα προσόντα της τρίτης περίπτωσης.

Στις υπόλοιπες επιχειρήσεις, εκμεταλλεύσεις και εργασίες της κατηγορίας Β΄ και της Γ΄, ο τεχνικός πρέπει να έχει τα προσόντα της πρώτης, δεύτερης ή τρίτης περίπτωσης. Εφόσον προκύπτει υποχρέωση απασχόλησης περισσότερων των δύο, για τη συμπλήρωση του ελάχιστου χρόνου απασχόλησης οι πέραν του δεύτερου μπορούν να έχουν τα προσόντα της τέταρτης περίπτωσης.

Είναι αξιοπρόσεκτο ότι κατά αντιδιαστολή προς την επιστημονική ειδικότητα του Ιατρού Εργασίας δεν υπάρχει θεσμοθετημένη ειδικότητα Τεχνικού Ασφαλείας από τις σχολές και επομένως αυτή νοείται ως εμπειρική τέχνη που ερείδεται σε αντίστοιχες σπουδές. Οι επιτρεπόμενες ειδικότητες ορίζονται λεπτομερώς ανά κλάδο οικονομικής

52. Αρ. 8.

53. Σύμφωνα με το άρ. 13 του Ν. 1568/1985 και το άρ. 6 του Π.Δ. 17/1996.

54. Δηλαδή του εδαφίου α ή β της παρ. 1 του άρ. 5 του Ν. 1568/1985.

δραστηριότητας στο Π.Δ. 294/1988. Για παράδειγμα, στο μακροσκελή αυτό κατάλογο, είναι συνήθης η μνεία του Μηχανολόγου Μηχανικού και του Πτυχιούχου Τμήματος Μηχανολογίας, μεταξύ των πτυχιούχων Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων και Τεχνολογικών αντίστοιχα⁵⁵.

Μάλιστα, οι εργοδότες αντί να αναθέσουν σε άλλο πρόσωπο τα καθήκοντα του Τεχνικού Ασφαλείας μπορούν να ασκούν οι ίδιοι τα καθήκοντα αυτά στην επιχείρησή τους σε ορισμένες περιπτώσεις. Ειδικότερα, ορίζεται στο Π.Δ. 17/1996⁵⁶ ότι στις επιχειρήσεις που υπάγονται στη Γ' κατηγορία και απασχολούν λιγότερους από 50 εργαζομένους, μπορεί ο εργοδότης να αναλάβει ο ίδιος τα καθήκοντα τεχνικού εφόσον επιμορφωθεί κατάλληλα⁵⁷, δηλαδή σε εγκεκριμένα από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων προγράμματα.

Με το Ν. 3144/2003⁵⁸ δίνεται η δυνατότητα και στους εργοδότες, των οποίων οι επιχειρήσεις ανήκουν στη Β' κατηγορία, να ασκούν καθήκοντα τεχνικού. Ειδικότερα, σε επιχειρήσεις με λιγότερους από 50 εργαζομένους, αυτό χωρεί εφόσον ο εργοδότης έχει τα προσόντα της πρώτης, δεύτερης ή τρίτης περίπτωσης κατά το Ν. 1568/1985 και μία από τις ειδικότητες των τεχνικών ασφαλείας που σύμφωνα με το Π.Δ. 294/1988 προβλέπονται για τον κλάδο οικονομικής δραστηριότητας στον οποίο ανήκει η επιχείρησή του. Αν όμως η ειδικότητά του δεν προβλέπεται για τον κλάδο οικονομικής δραστηριότητας στον οποίο ανήκει η επιχείρησή του, χρειάζεται να επιμορφωθεί κατάλληλα για τουλάχιστον 35 ώρες προκειμένου να ασκήσει ο ίδιος τα καθήκοντα αυτά και μάλιστα μόνο αν η επιχείρησή του έχει λιγότερους από 20 εργαζομένους.

Στις επιχειρήσεις που υπάγονται στην κατηγορία Β και απασχολούν έως 6 εργαζόμενους, απαιτείται ο εργοδότης να περάσει από την προαναφερθείσα επιμόρφωση και να είναι πτυχιούχος τεχνικής ειδικότητας Τεχνικού Επαγγελματικού Εκπαιδευτηρίου ή Ινστιτούτου Επαγγελματικής Κατάρτισης ή άλλης αναγνωρισμένης τεχνικής επαγγελμα-

55. Βλ. Π. Ανδρεάδης - Γ. Παπαϊωάννου, *Υγιεινή και Ασφάλεια Εργαζομένων. Οδηγός Τεχνικού Ασφαλείας*, Εκδόσεις Ίων 2004, σσ. 250-255.

56. Άρ. 4 παρ. 2 στ. γ.

57. Σύμφωνα με το άρ. 13 του Ν. 1568/1985 και το άρ. 6 του Π.Δ. 17/1996.

58. Άρ. 9 παρ. 5 και 6.

τικής σχολής καθώς και το αντικείμενο των σπουδών του να σχετίζεται με τη δραστηριότητα της επιχείρησής του. Στην οριακή περίπτωση που μία επιχείρηση απασχολεί μέχρι 3 άτομα, πέρα από την ίδια προϋπόθεση επιμόρφωσης απαιτείται ο εργοδότης να έχει άδεια άσκησης τεχνικού επαγγέλματος εμπειροτέχνη και το αντικείμενο της άδειάς του να σχετίζεται με τη δραστηριότητα της επιχείρησής του ή αποδεδειγμένη άσκηση, για μία δεκαετία και πλέον, της οικονομικής δραστηριότητας για την οποία θα αναλάβει τις υποχρεώσεις του τεχνικού ασφαλείας.

Εξάλλου, είναι δυνατό με υπουργικές αποφάσεις⁵⁹ να εγκρίνεται η εκτέλεση προγραμμάτων επιμόρφωσης των τεχνικών ασφαλείας, των γιατρών εργασίας, των μελών της Επιτροπής Υγιεινής και Ασφάλειας της Εργασίας και των αντιπροσώπων από τα αρμόδια υπουργεία ή εκπαιδευτικούς ή άλλους δημόσιους οργανισμούς, χωρίς να επιτρέπεται οι δαπάνες των προγραμμάτων να βαρύνουν τους εργαζομένους. Ο χρόνος αποχής των εργαζομένων από την εργασία για το σκοπό αυτό θεωρείται χρόνος εργασίας για κάθε συνέπεια από τη σχέση εργασίας και για την αμοιβή τους και δεν μπορεί να συμψηφιστεί με την κανονική ετήσια άδειά τους.

Επίσης, προβλέπεται ότι με προεδρικά διατάγματα οι γιατροί εργασίας εντάσσονται στο Εθνικό Σύστημα Υγείας, σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν για αυτό⁶⁰.

β. Συντονιστές σε θέματα ασφαλείας και υγείας στα προσωρινά ή κινητά εργοτάξια

Το Π.Δ. 305/1996 θεσπίστηκε για την προσαρμογή της χώρας στην κοινοτική νομοθεσία, ορίζοντας τις ελάχιστες προδιαγραφές ασφαλείας και υγείας που πρέπει να εφαρμόζονται συμμόρφωση προς την οδηγία 92/57/ΕΟΚ, στα προσωρινά ή κινητά εργοτάξια, δηλαδή σε κάθε εργοτάξιο στο οποίο πραγματοποιούνται οικοδομικές εργασίες ή πολιτικού μηχανικού και γενικά εκτελείται τεχνικό έργο. Είναι αξιο-

59. Του Υπουργού Εργασίας και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού, ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου Υγιεινής και Ασφάλειας της Εργασίας.

60. Αρ. 14 παρ. 3 Ν. 1568/1985.

σημείωτο ότι οι κατασκευές έχουν τη χειρότερη απόδοση σε θέματα υγιεινής και ασφάλειας της εργασίας με περίπου 1.300 θανατηφόρα ατυχήματα κάθε χρόνο στην Ευρώπη ενώ στην Ελλάδα ο κατασκευαστικός κλάδος έρχεται πρώτος σε αριθμό θανατηφόρων ατυχημάτων⁶¹.

Κατά το διάταγμα της εναρμόνισης, για εργοτάξιο στο οποίο είναι παρόντα πολλά συνεργεία ορίζεται ένας ή περισσότεροι συντονιστές σε θέματα ασφάλειας και υγείας κατά την εκπόνηση της μελέτης του έργου. Ειδικότερα, το ρόλο του συντονιστή μπορεί να επωμιστεί κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο στο οποίο ο εργολάβος ολόκληρου του έργου (και εάν δεν υπάρχει, ο κύριος του έργου) αναθέτει την εκτέλεση των καθηκόντων που προβλέπει το ίδιο κανονιστικό κείμενο. Τα προσόντα των συντονιστών κατά την εκπόνηση της μελέτης του έργου είναι αυτά που σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις παρέχουν το δικαίωμα υπογραφής της συγκεκριμένης μελέτης.

Είναι αξιοσημείωτο ότι ένα από τα πολλά προβλήματα που αφορούν την εφαρμογή του εξεταζόμενου διατάγματος είναι η παντελής ανυπαρξία εφαρμογής του θεσμού του συντονιστή κατά τη μελετητική διάρκεια, για διάφορους λόγους⁶².

Οι συντονιστές της μελετητικής φάσεως συντονίζουν την προβλεπόμενη διαδικασία με την οποία λαμβάνονται υπόψη οι γενικές αρχές πρόληψης σε θέματα ασφάλειας και υγείας, που αναφέρονται στο άρ. 7 του Π.Δ. 17/96, καθώς και το σχέδιο και ο φάκελος ασφάλειας και υγείας, έγγραφα τα οποία καταρτίζουν οι ίδιοι ή αναθέτουν την κατάρτιση.

Εφόσον υφίσταται υποχρέωση εκπόνησης σχεδίου ασφάλειας και υγείας,⁶³ όπως δηλαδή σε κάθε περίπτωση που απαιτείται συντονιστής κατά την εκπόνηση της μελέτης, αν δεν καταρτιστούν σχέδιο και φάκελος, η σχετική ευθύνη βαρύνει το πρόσωπο που όρισε το συντονι-

61. Θ. Κουκουλάκη, *Εκτίμηση της εφαρμογής της νομοθεσίας για την υγεία και ασφάλεια στα εργοτάξια. Οκτώ χρόνια μετά τη θέσπιση του ΠΔ 305/1996*, Η Κατασκευή, Περίοδος Δ' Νο 88 Μάρτιος 2005, σ. 62.

62. Θ. Κουκουλάκη, *Εκτίμηση της εφαρμογής της νομοθεσίας για την υγεία και ασφάλεια στα εργοτάξια. Οκτώ χρόνια μετά τη θέσπιση του ΠΔ 305/1996*, Η Κατασκευή, Περίοδος Δ' Νο 88 Μάρτιος 2005, σ. 66.

63. Κατά το άρ. 4 Π.Δ. 305/1996.

στή. Το έγγραφο αυτά αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα των δικαιολογητικών που υποβάλλονται σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις για την έκδοση οικοδομικής άδειας του έργου ενώ, προκειμένου για δημόσια έργα και εφόσον δεν απαιτείται έκδοση οικοδομικής άδειας, συνιστούν τμήμα της τεχνικής μελέτης που υποβάλλεται για έγκριση. Ειδικότερα, έχει προβλεφθεί ότι τα εντεταλμένα όργανα που εγκρίνουν τις μελέτες οφείλουν να ελέγχουν το περιεχόμενο και ορισμένα άλλα στοιχεία σχετικά με το σχέδιο και το φάκελο και σε περίπτωση που εντοπιστεί πρόβλημα, οι μελέτες δεν εγκρίνονται⁶⁴. Πάντως, παρατηρείται έλλειμμα σε κατάλληλους ελεγκτικούς μηχανισμούς του περιεχομένου αυτών των εγγράφων με αποτέλεσμα να συμβαίνει μία απλή γραφειοκρατική καταχώριση χωρίς ουσία για την πρόληψη των επαγγελματικών κινδύνων σε ένα έργο⁶⁵. Επιπροσθέτως, η έλλειψη θεσμοθετημένης αμοιβής για τη σύνταξη των επιβαλλόμενων κειμένων θεωρείται⁶⁶ μία από τις αιτίες για τις οποίες η διαδικασία κατάθεσής τους είναι τυπική⁶⁷. Όμως, πλέον ο Κανονισμός Προεκτιμώμενων Αμοιβών Μελετών και Υπηρεσιών, σύμφωνα με το Ν. 3316/2005, περιλαμβάνει επακριβή τρόπο ορισμού της σχετικής μελέτης⁶⁸.

Εξάλλου, για εργοτάξιο στο οποίο είναι παρόντα πολλά συνεργεία ορίζεται ένας ή περισσότεροι συντονιστές σε θέματα ασφάλειας και υγείας κατά την εκτέλεση του έργου⁶⁹, των οποίων τα προσόντα

64. Απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, ΔΕΕΠΠ/85/14-5-01 (ΦΕΚ 686 Β΄) «Καθιέρωση του Σχεδίου Ασφαλείας και Υγείας (ΣΑΥ) και του Φακέλου Ασφάλειας και Υγείας (ΦΑΥ) ως απαραίτητων στοιχείων για την έγκριση μελέτης στο στάδιο της οριστικής μελέτης ή / και της μελέτης εφαρμογής σε κάθε Δημόσιο Έργο».

65. Θ. Κουκουλάκη, *Εκτίμηση της εφαρμογής της νομοθεσίας για την υγεία και ασφάλεια στα εργοτάξια. Οκτώ χρόνια μετά τη θέσπιση του ΠΔ 305/1996*, Η Κατασκευή, Περίοδος Δ΄ Νο 88 Μάρτιος 2005, σ. 67.

66. Από το ΤΕΕ και το σύλλογο Πολιτικών Μηχανικών.

67. Θ. Κουκουλάκη, *Εκτίμηση της εφαρμογής της νομοθεσίας για την υγεία και ασφάλεια στα εργοτάξια. Οκτώ χρόνια μετά τη θέσπιση του ΠΔ 305/1996*, Η Κατασκευή, Περίοδος Δ΄ Νο 88 Μάρτιος 2005, σ. 66.

68. Βλ. κατωτέρω, *αα*. Προκαταρκτικές ενέργειες του κυρίου του έργου για την ανάθεση των συμβάσεων.

69. Ο συντονιστής ορίζεται με παρόμοιο τρόπο με αυτόν που ορίζεται ο συντονιστής της μελετητικής φάσεως.

είναι αυτά που προβλέπονται και για τους τεχνικούς ασφάλειας στο Π.Δ. 294/1988 και στις ισχύουσες κάθε φορά διατάξεις.

Στους συντονιστές ασφάλειας και υγείας επιτρέπεται να ανατεθεί το έργο και οι αρμοδιότητες του τεχνικού ασφάλειας κατά το Ν. 1568/1985, οπότε ο χρόνος απασχόλησης δεν συμψηφίζεται αλλά υπολογίζεται και εκτελείται ανεξάρτητα. Πάντως, αναφέρεται ότι ο ελάχιστος χρόνος του συντονιστή αλλά και του τεχνικού ασφάλειας δεν θα έπρεπε να ορίζεται μόνο από τον αριθμό εργαζομένων γιατί ένα μικρό έργο με λίγους εργαζόμενους μπορεί να έχει υψηλή επικινδυνότητα⁷⁰.

Οι συντονιστές για θέματα ασφάλειας και υγείας κατά την εκτέλεση του έργου:

α. Συντονίζουν την εφαρμογή των γενικών αρχών πρόληψης και ασφάλειας στις τεχνικές ή οργανωτικές επιλογές, προκειμένου να προγραμματίζονται οι διάφορες εργασίες ή φάσεις εργασίας που διεξάγονται ταυτόχρονα ή διαδοχικά και στην πρόβλεψη της διάρκειας εκτέλεσης των διαφόρων αυτών εργασιών ή φάσεων εργασίας.

β. Συντονίζουν την εφαρμογή των σχετικών διατάξεων μεριμνώντας έτσι ώστε οι εργολάβοι και υπεργολάβοι και, αν αυτό είναι αναγκαίο για την προστασία των εργαζόμενων, οι αυτοαπασχολούμενοι:

i) να εφαρμόζουν με συνέπεια τις αρχές τις σχετικές με την ασφάλεια και την υγεία των εργαζομένων⁷¹,

ii) όποτε απαιτείται, να εφαρμόζουν το σχέδιο ασφάλειας και υγείας.

γ. Αναπροσαρμόζουν ή μεριμνούν έτσι ώστε να αναπροσαρμοστεί το σχέδιο και ο φάκελος ασφάλειας και υγείας.

δ. Οργανώνουν μαζί με τον τεχνικό ασφάλειας και τον γιατρό εργασίας τη συνεργασία, μεταξύ των εργολάβων και υπεργολάβων, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που διαδέχονται ο ένας τον άλλον στο εργοτάξιο, και το συντονισμό των δραστηριοτήτων για την προστασία των εργαζομένων και την πρόληψη των ατυχημάτων και των

70. Θ. Κουκουλάκη, *Εκτίμηση της εφαρμογής της νομοθεσίας για την υγεία και ασφάλεια στα εργοτάξια. Οκτώ χρόνια μετά τη θέσπιση του ΠΔ 305/1996*, Η Κατασκευή, Περίοδος Δ' Νο 88 Μάρτιος 2005, σ. 68.

71. Που αναφέρονται στο άρ. 8 του Π.Δ. 305/1996.

επαγγελματικών ασθενειών, καθώς και την αμοιβαία ενημέρωσή τους⁷², όταν πολλές επιχειρήσεις μοιράζονται τον ίδιο χώρο εργασίας, μεριμνώντας για τη συμμετοχή, εφόσον υπάρχει ανάγκη, των αυτοαπασχολουμένων.

ε. Συντονίζουν την εποπτεία για την ορθή εφαρμογή των εργασιακών διαδικασιών.

στ. Λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα έτσι ώστε να επιτρέπεται η είσοδος στο εργοτάξιο μόνο στα πρόσωπα που έχουν τη σχετική άδεια.

ζ. Συνεργάζονται με τον τεχνικό ασφάλειας και το γιατρό εργασίας σε όλη τη διάρκεια απασχόλησης στο εργοτάξιο και ζητούν τη γνώμη τους κάθε φορά που το κρίνουν απαραίτητο.

Είναι αξιοπρόσεκτο ότι η επιτροπή παραλαβής κάθε υπό κατασκευή δημόσιου έργου επιβάλλεται να διαπιστώνει ότι για το παραλαμβανόμενο προσωρινά ή οριστικά έργο, έχει καταρτιστεί φάκελος ασφάλειας και υγείας και ότι αυτός είναι ενημερωμένος, με την έννοια ότι περιλαμβάνει τα μητρώο του έργου, δηλαδή τα σχέδια και την τεχνική περιγραφή του, καθώς και οδηγίες και χρήσιμα στοιχεία σε θέματα ασφάλειας και υγείας, τα οποία θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τις ενδεχόμενες μεταγενέστερες εργασίες σε όλη τη διάρκεια της ζωής του έργου, όπως εργασίες συντήρησης, μετατροπής και καθαρισμού. Η διαπίστωση αυτή πρέπει να αναγράφεται ρητά στο σχετικό Πρωτόκολλο Παραλαβής και η επιτροπή δεν επιτρέπεται να προβαίνει στην παραλαβή αν δεν υφίσταται ο φάκελος ή αν αυτός δεν είναι αρκετά ενημερωμένος. Στο Πρωτόκολλο Οριστικής Παραλαβής επιβάλλεται να γίνεται ακόμη μνεία ότι ο φάκελος εφαρμόστηκε και ενημερώθηκε μετά την προσωρινή παραλαβή ή ότι συμπληρώθηκε με τις εργασίες που εκτελέστηκαν σε εφαρμογή των παρατηρήσεων για την αποκατάσταση των ελαττωμάτων⁷³.

72. Σύμφωνα με όσα προβλέπονται στο άρ. 7 παρ. 9 του Π.Δ. 17/1996.

73. Απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, 433/19-9-00 (ΦΕΚ 1176 Β') «Καθιέρωση του Φακέλου Ασφαλείας και Υγείας (ΦΑΥ) ως απαραίτητου στοιχείου για την προσωρινή και οριστική παραλαβή κάθε Δημόσιου Έργου».

* * *

Εάν αυτές είναι οι αναφορές για το Τεχνικό Δίκαιο γενικά και για μία σημαντική πτυχή του ειδικά, υπάρχει έλλειμμα στην επιστήμη όσον αφορά την ανάλυση του μελετητικού κλάδου του Δημοσίου Δικαίου. Ο Πυθαγόρας δίνει τη σαφή και πολύτιμη συμβουλή «Βουλευέου προ έργου», πλην όμως ενώ είναι συνήθης η καλλιέργεια του Δικαίου Δημοσίων Έργων, με την έννοια της κατασκευής των τεχνικών έργων σε ακίνητα για λογαριασμό δημοσίων φορέων, βρίσκεται μάλλον στο περιθώριο ο παραπλήσιος κλάδος του Μελετητικού Δικαίου. Είναι αξιοσημείωτο ότι μερικές φορές χρησιμοποιείται ο όρος «εκτέλεση» των δημοσίων έργων για να δηλώσει τη δυάδα των λειτουργιών της μελέτης και της κατασκευής τους⁷⁴.

Είναι σκόπιμο λοιπόν να εξεταστεί το ισχύον τεχνικό δίκαιο των δημόσιων συμβάσεων για την εκπόνηση μελετών όπως και για την παροχή συναφών με αυτές υπηρεσιών, τόσο στο προσυμβατικό στάδιο όσο και στο ενδοσυμβατικό.

74. Α. Τζίκα - Χατζοπούλου, *Κατασκευή Δημοσίων Έργων*, Παπασωτηρίου Αθήνα 1994, σ. 29.

Εκφώνηση άσκησης αυτοαξιολόγησης 1

1. Διπλωματούχος Αρχιτέκτονας προτίθεται να ανεγείρει ένα κτίριο, για το οποίο απαιτείται η ύπαρξη εργοταξίου με πολλά συνεργεία παρόντα. Διαπράττεται παρανομία: α) Σε περίπτωση που το κτίριο έχει μία εξτρεμιστική τεχνοτροπία, που δεν συμβαδίζει με τις καλλιτεχνικές απαιτήσεις της εποχής του; β) Αν έχει τεθεί σε κίνηση η διαδικασία έκδοσης οικοδομικής άδειας χωρίς να περιλαμβάνεται το σχέδιο και ο φάκελος ασφάλειας και υγείας μεταξύ των δικαιολογητικών;
2. Το Αστικό Κ.Τ.Ε.Λ. μίας μικρής πόλης απασχολεί 15 οδηγούς λεωφορείων και εισπράκτορες. Αποφεύγει να αναθέσει καθήκοντα τεχνικού ασφαλείας και μάλιστα ο ορκωτός ελεγκτής στον ετήσιο έλεγχο του δεν κάνει κάποια σχετική παρατήρηση. Ενεργεί νόμιμα η ανώνυμη εταιρεία;
3. Ο εργοδότης σε επιχείρηση στην οποία ένας μηχανολόγος μηχανικός προσφέρει τις υπηρεσίες τεχνικού ασφαλείας, καταγγέλλει εγγράφως τη σύμβαση εκείνου χωρίς λόγο και παραλείπει να κοινοποιήσει την καταγγελία στην οικεία Επιθεώρηση Εργασίας. Ενήργησε νόμιμα;
4. Ο εργοδότης σε επιχείρηση στην οποία ένας μηχανολόγος μηχανικός προσφέρει τις υπηρεσίες τεχνικού ασφαλείας και εργάζεται ως τεχνικός διευθυντής με σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου, τον απολύει εγγράφως χωρίς να αναφέρει κάποιο λόγο. Ενήργησε νόμιμα;
5. Ένας απόφοιτος τεχνικού λυκείου μπορεί να αναλάβει καθήκοντα τεχνικού ασφαλείας σε μία επιχείρηση κατασκευής ξύλινων επίπλων που απασχολεί 150 εργαζόμενους;

Ενδεικτική απάντηση άσκησης αυτοαξιολόγησης 1

1. α) Ο αρχιτέκτονας έχει το δικαίωμα να λειτουργεί αποκομμένα από τις απαιτήσεις της εποχής του, αν και αυτό δεν θεωρείται φυσιολογικό στον επιστημονικό του χώρο. Σε κάθε περίπτωση όμως θα παρανομούσε εφόσον δεν φρόντιζε να ζητήσει και να λάβει την προβλεπόμενη οικοδομική άδεια, υποχρέωση από την οποία δεν απαλλάσσεται ακόμη και αν επικαλεστεί την κατά το άρ. 16 του ισχύοντος Συντάγματος ελευθερία της τέχνης. β) Καθώς το εργοτάξιο θα περιλαμβάνει ως παρόντα πολλά συνεργεία πρέπει να οριστεί ένας ή περισσότεροι συντονιστές σε θέματα ασφάλειας και υγείας κατά την εκπόνηση της μελέτης του έργου.
2. Όχι, και αυτό ανεξάρτητα από την επιτυχή έκβαση του ελέγχου που διενεργείται στην εταιρεία. Ο Ν. 1568/1985 επέβαλλε στις επιχειρήσεις που απασχολούσαν κατά ετήσιο μέσο όρο πάνω από 50 εργαζομένους να χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες τεχνικού ασφαλείας, όπως και γιατρού εργασίας. Όμως πλέον, δυνάμει του Ν. 3144/2003 όλες οι επιχειρήσεις που απασχολούν έστω και έναν εργαζόμενο, ανεξάρτητα από το είδος της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας, οφείλουν να χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες τεχνικού ασφαλείας.
3. Όχι, διότι δεν αρκεί η τήρηση του έγγραφου τύπου της καταγγελίας αλλά απαιτείται κατά την καταγγελία να αναγράφεται και ο λόγος, ο οποίος πρέπει να τη δικαιολογεί αντικειμενικά. Δεν επιτρέπεται να είναι στην ουσία αβάσιμος, ιδίως δεν είναι έγκυρη η απόλυση αν ο πραγματικός λόγος είναι η διαφωνία του εργοδότη με τον τεχνικό ασφαλείας για θέματα της αρμοδιότητας του τελευταίου. Αντίθετα, δεν επηρεάζει το κύρος της καταγγελίας το γεγονός της κοινοποίησης στην Επιθεώρηση Εργασίας.
4. Ναι όσον αφορά τη θέση του τεχνικού διευθυντή καθώς δεν απαιτείται αιτιολόγηση της απόλυσης, με επιφύλαξη της καταχρηστικής άσκησης δικαιώματος κατά Α.Κ. 281. Όσον αφορά την απόλυση του μηχανικού ως τεχνικού ασφαλείας, αυτή κρίνεται αυτοτελώς και απαιτεί έγγραφη αναγραφή λόγου, και μάλιστα που να δικαιολογεί αντικειμενικά την καταγγελία αυτή.
5. Όχι, ως απόφοιτος τεχνικού λυκείου εντάσσεται στην τέταρτη περί-

πτωση των προσοντούχων του νόμου ενώ η συγκεκριμένη επιχείρηση στη Β' κατηγορία. Το Π.Δ. 294/1988 ορίζει ότι στις επιχειρήσεις, εκμεταλλεύσεις και εργασίες της Α' κατηγορίας και της Β', που απασχολούν 650 άτομα και άνω, ο τεχνικός ασφαλείας πρέπει να έχει τα προσόντα των δύο πρώτων περιπτώσεων. Στις υπόλοιπες επιχειρήσεις, εκμεταλλεύσεις και εργασίες της κατηγορίας Β' και της Γ', ο τεχνικός πρέπει να έχει τα προσόντα της πρώτης, δεύτερης ή τρίτης περίπτωσης. Μόνο εφόσον προκύπτει υποχρέωση απασχόλησης περισσότερων των δύο, για τη συμπλήρωση του ελάχιστου χρόνου απασχόλησης οι πέραν του δευτέρου μπορούν να έχουν τα προσόντα της τέταρτης περίπτωσης.